

The political construction of artificial intelligence: A brief evaluation from the perspectives of biopolitics and governmentality¹

Ramazan Kubilay² 

²Department of Public Administration, Bolu Abant İzzet Baysal University, Bolu, Türkiye.

ABSTRACT

Artificial intelligence technologies are rapidly evolving and increasingly influencing nearly every aspect of social life. These technologies are typically assessed within ethical, legal, technical, or professional frameworks; consequently, their political implications are often overlooked. However, artificial intelligence is not merely a technical tool but also a form of governance that operates within specific political rationalities. In this context, the study examines the politicization of artificial intelligence as a contemporary extension of classical power relations and analyzes it through Michel Foucault's concepts of biopolitics and governmentality. The primary assertion of the study is that the peril or practicality of artificial intelligence technologies is determined by the political context in which they operate, rather than by their technical characteristics. Therefore, whether a technology serves as a tool of domination depends not on its inherent nature but on the strategies of power within which it functions. Artificial intelligence is employed to monitor, predict, and influence individual behavior, creating a space where traditional techniques of power are reproduced in more rational and less visible forms. This study analyzes this transformation by examining how individuals are subjectivized within the framework of governmentality and how populations are reduced to manageable categories. Consequently, while artificial intelligence diminishes the visibility of power, it emerges as a new and effective technique of political power through algorithmic decision-making mechanisms that align with knowledge-based norms.

KEYWORDS

Artificial intelligence, biopolitics, governmentality, power.

Introduction

Today, artificial intelligence technologies have profoundly transformed all aspects of social life. Alongside this development, there is a polarized discourse concerning the potential effects of artificial intelligence on humanity. On one hand, dystopian predictions warn that artificial intelligence will eradicate human subjectivity, establish mechanisms of autonomous domination, or radically disrupt human existence. On the other hand, overly simplistic analyses rooted in technological determinism obscure the constitutive role of power relations. However, both perspectives overlook a fundamental sociopolitical reality: no technology can produce social effects independent of the rationalized governing practices of power (Foucault, 1993).

Existing literature has predominantly confined discussions of AI to its technical capabilities or ethical and technological implications, thereby limiting systematic analysis of how political domination intertwines with institutional rationality. To address this gap, this paper advances the following fundamental argument: AI technologies are embedded within the social order

¹This article is derived from the author's master's thesis, which bears the title 'Exploring of Artificial Intelligence in the Context of Biopolitics and Governmentality' (Bolu Abant İzzet Baysal University, 2020).

through a dialectic of mutual power and resistance and can only be fully understood by examining power-subject relations. The ultimate aim of this study is to theoretically demonstrate that artificial intelligence is not a neutral tool; rather, it is a concrete manifestation of power strategies reproduced within the state-society-individual triangle.

Artificial intelligence technologies exemplify the biopolitical transformation of power by permeating fundamental aspects of human life—such as health, employment, and security—without relying on traditional mechanisms of repression or discipline. This infiltration occurs on two levels: first, the liberal rationalization that reduces the individual to a self-disciplining subject, framed as a free-choice actor (*homo economicus*); second, an algorithmic information-power domination, in the Foucauldian sense, that envelops life in data flows, rendering all existential practices—from health to social behavior—manageable. Throughout this process, power legitimizes itself through biopolitical interventions, concealing its agency behind a façade of technological neutrality and extending the metaphor of the "invisible hand" into the digital realm. Consequently, artificial intelligence functions as a contemporary technique of biopolitical power.

What is artificial intelligence?

Artificial intelligence is a broad term referring to systems that can mimic certain cognitive abilities inherent to human intelligence. These systems, which can make decisions independently and learn or adapt to environmental changes, are no longer limited to machines but also include software, robotics, and algorithmic processes. Although there is no universal consensus on its definition, artificial intelligence has been explained from various perspectives. For example, McPherson (2018, p. 4) defines artificial intelligence as a concept encompassing robots, computers, and machines capable of solving human problems. Nabiyeu (2012, p. 25) describes this technology as "the ability to perform higher mental tasks such as reasoning, inference, generalization, and learning that are typical of human beings, while Nilsson (1998, p. 1) associates artificial intelligence more broadly with intelligent behaviors exhibited by man-made objects. In this context, intelligence is considered a feature that can be learned and developed, unlike an innate ability (Elmas, 2010, p. 21).

The historical development of artificial intelligence (AI) began in 1950 with the Turing Test, devised by Alan Turing to determine whether a machine can think (Turing, 1950). During this period, AI gained an intellectual foundation aimed at creating systems capable of imitating human intelligence. The Dartmouth Conference in 1956 marked the formal establishment of AI as an academic discipline, leading to the development of the first algorithmic models (McCarthy et al., 2006). The 1980s saw the emergence of expert systems, representing a significant milestone, while the 1990s brought statistical learning and machine learning algorithms to the forefront (Russell & Norvig, 2016). In the 2000s, advances in artificial neural networks and deep learning techniques led to substantial progress, particularly in image and voice recognition (LeCun, Bengio, & Hinton, 2015). Since 2018, large language models developed by OpenAI, such as the GPT series, have revolutionized natural language processing and dramatically increased AI's interaction with everyday life (Brown et al., 2020). Collectively, these developments have transformed AI from a mere technical tool into a framework that profoundly influences social, economic, and political processes.

Political dimension of artificial intelligence

While AI technologies were initially conceived as systems focused solely on solving technical problems, they have gradually assumed political functions as well. This transformation stems not only from the nature of technological progress itself but also from the increasing influence of a rational form of governance grounded in knowledge. As Foucault emphasizes, modern power is no longer merely prohibitive or repressive; it is also productive and regulatory (Foucault,

2000b). In this context, artificial intelligence emerges as a technology of governmentality that guides individuals through algorithms in decision-making processes, monitors their behavior, and contributes to the reproduction of social order. Eubanks (2018) argues that artificial intelligence has been institutionalized as a managerial tool, particularly through algorithms that generate automatic discrimination in public services, social assistance systems, and security policies. Thus, AI is becoming not only a neutral tool for processing data but also an ideological apparatus that provides information to serve specific political goals and perpetuate social norms. Therefore, the emergence of AI technologies on the political stage necessitates considering them not only as technical instruments but also as strategic tools intertwined with techniques of power (Zuboff, 2019).

Much of the current debate on artificial intelligence focuses on the technical capabilities or ethical boundaries of these systems; however, such approaches often fail to adequately consider the political context in which these technologies operate. It is evident that technological tools alone cannot fulfill social functions without an underlying logic of governance. They are not neutral; rather, they are always shaped by specific power relations, social norms, and strategic objectives (Kubilay, 2020, p. 1). Drawing on Foucault's observation that "power has a logic that not only prohibits but also produces and directs" (Foucault, 2000b, p. 119), it becomes clear that artificial intelligence cannot be regarded merely as a technical instrument. Instead, AI technologies should be understood as technologies of power that shape and guide individual behavior. Power, as Foucault describes, generates new strategies by leveraging knowledge, thereby rendering individuals predictable and identifiable subjects within its techniques. In this context, framing AI technologies as neutral tools—ignoring their roles in violating privacy, commercial exploitation, or other forms of power—is fundamentally flawed and misleading. Above all, AI has consciously evolved into a governance technique based on the predictability and manipulability of individuals' actions through these tools. Therefore, rather than evaluating artificial intelligence solely in terms of its technical or ethical limitations, it is essential to analyze it within the framework of political governance and the structures of domination that shape it.

The positioning of artificial intelligence within the framework of power techniques: Biopolitics and governmentality

Power in Foucault

Unlike classical theories of sovereignty, Foucault's understanding of power does not view power as an oppressive force concentrated in a particular person, institution, or center. Instead, he conceives power as a productive and ubiquitous process distributed throughout a network of social relations. While classical theories typically associate sovereignty with a centralized structure that legislates, enforces obedience, and represses, Foucault defines power as a mechanism operating at the micro level, directing individuals' behavior through norms and knowledge. According to him, power is not only represses but also It produces knowledge, the subject, and norms of normality. Within this framework, power is not a fixed structure located in a specific place but a continuous phenomenon embedded in relationships among individuals, coexisting with resistance (Foucault, 1993). This approach provides a foundational framework for understanding modern forms of power, particularly through concepts such as disciplinary societies, surveillance mechanisms, and biopower.²

Michel Foucault's conception of power transcends classical models of sovereignty by defining power not as a fixed attribute belonging to a particular class, institution, or individual, but as a relational, dynamic, and strategic process. According to Foucault, power is "not an institution or

²Biopower is a contemporary form of power that operates through biopolitical mechanisms, conceptualizing life as an object of governance (Foucault, 1993).

structure, nor is it something with which we can arm ourselves to gain a certain power; it is a name attributed to a complex strategic situation in a given society." In this context, power ceases to be a one-way instrument of oppression monopolized by a specific group and operating from the top down. Instead, it becomes a strategic field of interaction that makes nuanced interventions in the behaviors, desires, and thoughts of individuals. Foucault's assertion that "power is everywhere" does not imply that it is all-encompassing; rather, it is "everywhere because it comes from everywhere" (Foucault, 1993, pp. 72–73). Therefore, power should be understood as a multilayered structure that penetrates the micro-levels of society, extending to its most capillary relations. It is non-resident, shifting, and articulated through various forms of relations.

This diffuse and dispersed structure of power also underscores its constitutive relationship with the subject. Foucault emphasizes that power is not only repressive but also productive and pervasive. Power does not merely control individuals; it constructs, shapes, and reproduces them within the framework of specific norms. By highlighting that power is a process that "directs bodies, governs gestures, and instills behavior" (Foucault, 2002, p. 41), it becomes evident that power is a structure that not only compels the subject into submission but also constructs it within particular regimes of knowledge, desire, and behavior. Therefore, the individual is not merely a passive object in the face of power but also its carrier: "The individual is an agent of power, and at the same time, insofar as he is an agent, he is its mediator" (Foucault, 2002, p. 47). Thus, power ensures its own continuity through individuals, relying both on their capacity for freedom and their ability to manage and effectively exercise this freedom. Within this framework, Foucault's understanding of power is not merely a mechanism of repression; rather, it involves a strategically operational analysis of power that is intertwined with the processes of subjectification, knowledge production, and norm construction.

Power and knowledge

Michel Foucault's analysis of the intrinsic relationship between power and knowledge provides valuable insights into understanding the political dynamics of artificial intelligence technologies. Foucault conceptualizes power as a network of strategies that are not only repressive but also productive; the effectiveness of these strategies depends on the predictability of subjects' behavior and the shaping of these subjects according to specific regimes of truth (Foucault, 1993, p. 72). At this juncture, knowledge becomes a fundamental component of power relations, as subjects regulate their behavior based on truths produced by everyday, traditional, or scientific forms of knowledge (Veyne, 2014, p. 119). Artificial intelligence systems operate precisely by producing, disseminating, and reorganizing these forms of truth. Algorithms generate new fields of knowledge by analyzing individuals' preferences, tendencies, and behaviors, thereby rendering individuals more manageable.

The concept of *dispositif*, which Foucault uses to describe the relationship between knowledge and power, is instrumental in understanding the structure of modern management techniques, including artificial intelligence. These strategic arrangements of the state or power concerning knowledge not only produce knowledge but also institutionalize, circulate, and transform it into a means of controlling individuals (Lemke, 2015, p. 48). In this sense, artificial intelligence functions not only as an information-processing tool but also as a technique of power that renders individuals' behavior rational and predictable. In Foucault's words, "there is always a relationship of immanence between power and knowledge, neither serving the other nor existing completely independently (Lemke, 2016, p. 139). Within this framework, artificial intelligence is the contemporary instrument of modern power's strategy to shape the world and define subjects through knowledge. Thus, through algorithms, power categorizes individuals, subjects them to normative values, and transforms them into objects of governance based on their collected information.

Biopolitics and artificial intelligence

While AI technologies were initially regarded solely as tools for technical advancement and efficiency, AI technologies have increasingly expanded their functions to encompass managerial and political dimensions. Leveraging their data processing capabilities, algorithmic decision-making processes, and automated control systems, artificial intelligence has evolved into a strategic management tool capable of directing individual behavior, classifying people, and measuring their performance. When this development is examined through the lens of Michel Foucault's concept of power, it aligns with the notion that power is not merely a top-down mechanism of oppression but also operates through strategic networks of relationships that indirectly influence individual behavior. In this context, artificial intelligence exemplifies a biopolitical practice of governmentality (*gouvernementalité*) that, unlike classical forms of governance, is characterized more by surveillance, norm-setting, the construction of subjectivity, and security strategies.

According to Foucault (2002, p. 41), power is a form of action that "directs bodies, instills behavior, and operates within the individual's sphere of freedom." In this context, artificial intelligence technologies, without directly interfering in individuals' decision-making processes, indirectly regulate behavior through statistical modeling, predictions, and algorithmic evaluations. For example, algorithms used in recruitment systems, while providing rational criteria for selecting suitable candidates, actually prioritize certain values and norms. Consequently, these algorithms assume not only a technical function but also managerial and political roles. In this regard, artificial intelligence diverges from classical models of power by enabling the management of individuals based on their consent. At this juncture, it is pertinent to draw parallels with Foucault's conceptualization of biopolitics. The advent of artificial intelligence systems that regulate individuals' actions signifies more than mere instruments of control; these systems have the potential to transform life into an object susceptible to political intervention.

The biopolitics framework conceptualized by Michel Foucault is closely linked to the idea that modern power transforms life into an object of direct governance. According to Foucault, the modern human being is no longer merely a *zoon*—that is, a "living being" defined by basic biological functions such as eating, sleeping, and reproducing in relation to the body—but also a being who politicizes their own life: "Modern man is an animal that questions his life as a living being within his own politics" (Foucault, 1993, p. 105). This approach demonstrates that life is placed at the center of the power sphere and reintroduced as a problem requiring regulation, especially in domains such as production, health, fertility, and death. This concept, which Foucault develops based on the premise that life cannot be considered independently of power relations, encompasses management strategies targeting entire populations, as opposed to disciplinary techniques applied to individual bodies (Foucault, 2002, p. 251). In this context, biopower involves systematic and planned interventions that regard the human body not only as a biological entity but also as an economic and political resource. With the advancement of medicine, environmental policies, and genetic sciences, life has become increasingly malleable, and control over life has been reconstructed through rational, technical, and institutional means (Lemke, 2011, pp. 25–26). This aspect of biopower has become especially evident with the development of artificial intelligence technologies. AI systems have emerged as contemporary biopolitical tools that enable the regulation of life through technical means, particularly in areas such as population management, health practices, behavioral monitoring, and normative guidance. In sum, the concept of biopolitics provides a crucial foundation for understanding how power integrates with technical apparatuses in the process of not only protecting life but also making it efficient, directed, and calculable.

In summary, artificial intelligence technologies, with their capacity to monitor, analyze, and influence various aspects of individual and social life, enable a more in-depth and systematic application of the biopower techniques described by Foucault. Data such as fertility rates,

causes of death, health status, and behavioral patterns of the population—primary targets of biopolitics—are now influenced not only by state apparatuses but also by big data-driven artificial intelligence systems. In Foucault's words, functions to bodies, govern gestures, and instill behavior" (Foucault, 2002, p. 41); today, this directing function is executed by decision-making mechanisms automated through algorithms. Specifically, surveillance technologies and predictive algorithms produce regulatory effects on the population by calculating numerous parameters, ranging from individuals' potential health risks to their social behavioral tendencies. In this context, Foucault's generative structure of power relations (Foucault, 1993, pp. 72–73) has been deepened by the technical capabilities offered by artificial intelligence; thus, artificial intelligence has become a tool that enhances biopower's ability to both monitor and direct.

The art of liberal government, governmentality, and artificial intelligence

The concept developed by Michel Foucault provides a foundational framework for understanding the nature of modern power. Rather than focusing solely on the authority of specific individuals or institutions, this concept seeks to explain how individuals, groups, and populations are directed and "regulated in the conduct of conduct. Governmentality differs from political power or legal sovereignty in the classical sense; it refers to a multi-layered form of power that operates through techniques, forms of knowledge, security strategies, and rational management tools (Dean, 2010, p. 17).

Governmentality can be understood as the modern iteration of the liberal art of governance. Foucault argues that, unlike classical forms of government, liberalism does not entirely eliminate individual freedom of movement; rather, it is based on the indirect guidance of individuals through their choices. This approach is described as the management of freedom. Foucault defines liberalism as follows: "To be liberal is to establish certain traffic rules but to recognize that the same rules cannot be applied to the fast vehicles of today and the horse-drawn carts of the past" (Foucault, 2015, p. 136). This metaphor illustrates the logic of regulation without direct intervention, encapsulating the concept of governmentality.

At the core of governmentality lies a rational administrative logic grounded in statistical knowledge. Within this framework, individuals' behavior becomes calculable, predictable, and measurable. Consequently, power operates not through force but by anticipating individuals' consent, choices, and behavioral patterns. As Dean observes, modern governmentality governs not people directly, but their relationships and the phenomena that emerge from these relationships (Dean, 2010, p. 18). For this reason, Foucault emphasizes that governmentality intervenes not directly on individuals, but on the conditions surrounding them, stating, "a captain governs the ship, not the sailors" (Foucault, 2013, p. 109). In summary, governmentality is a form of power in which liberal governance manages individuals by subjectivizing them through instruments such as knowledge, political economy, and security. It shapes behavior at the micro level while regulating the population at the macro level. This model, conceptualized by Foucault, demonstrates that power is no longer solely repressive but also productive, regulatory, and strategic. In this context, governmentality can be considered one of the fundamental rationalities of the contemporary political order.

The political construction of artificial intelligence technologies involves more than just technical hardware and software processes; it is also rooted in the assumption of the individual as a rational being and the establishment of a sphere of administrative intervention aligned with this assumption. As Michel Foucault emphasizes in his concept of governmentality, individuals' actions are not random but are shaped within frameworks of calculated behavior patterns aimed at specific goals (Foucault, 2013, pp. 26–27). Based on this principle of rationality, artificial intelligence systems analyze individuals' decision-making processes through data sets

and predict their future behavior. Thus, the individual is transformed into a subject whose behavior can be predicted, directed, and shaped rather than merely managed.

In this framework, artificial intelligence functions as a novel component of modern power strategies. By employing algorithms based on the assumption of the rational individual, people are reduced to numerical data that reflect their preferences, tendencies, and reactions. Consequently, the behavioral patterns of the population can be statistically analyzed. Artificial intelligence serves as an effective tool that renders regulatory intervention more invisible yet more efficient, with the potential to shape individuals' spheres of action. As a result, although individuals' freedom appears to be protected, their actual scope of action is structured through behavioral predictability. This structuring makes the exercise of power more cost-effective and efficient. This process aligns with the goals of biopower and the logic of governance. It is important to note that, at this stage, individuals' behavior is not directly controlled by the government but rather predicted and indirectly shaped.

Artificial intelligence directly serves the goal of achieving "behavioral predictability of the population understanding governmentality. Algorithms generate information across various domains, ranging from individuals' consumption preferences to their political tendencies. This information is incorporated not only into economic but also political decision-making processes. At this stage, artificial intelligence differs from traditional disciplinary techniques of power and classical forms of authority. As Dean (2010, p. 18) emphasizes, it enables a form of orientation within the field of freedom by pre-framing the individual's range of choices. In this way, artificial intelligence supports power strategies by providing information and control—not only as a technical tool but also as a technique of power that predicts individual behavior and intervenes accordingly.

As a result, artificial intelligence serves as a tangible manifestation of knowledge-based forms of governmentality. Its capacity to collect and analyze information enables power to regulate populations at the macro level while influencing individual behavior at the micro level. As Foucault observes, modern forms of power do not directly suppress individuals; instead, they subjectivize them in specific ways, integrating them into power structures (Foucault, 2014, p. 47). The information-processing and manipulation capabilities of artificial intelligence facilitate this process of subjectivization, reproducing individuals as consensual subjects within invisible networks of power.

Method

This study employs an explanatory case study approach to investigate the political construction of artificial intelligence technologies through the lenses of biopolitics and governmentality. This methodology enables an in-depth understanding of the social and political implications of these technologies by conducting a detailed analysis of specific issues related to artificial intelligence applications within the theoretical frameworks of biopolitics and governmentality (Arsezen & Mutlu, 2024).

The explanatory case study approach was selected to theoretically elucidate how artificial intelligence applications serve as biopolitical tools within the framework of Michel Foucault's analysis of power. Accordingly, specific examples of AI—such as predictive policing, recruitment algorithms, and healthcare applications—are examined as concrete cases that illustrate how AI intersects with the objectives of modern power—namely population management, risk control, and the construction of normality. This approach aims to clarify the complex political dynamics of AI and its relationship with power strategies through theoretical analysis.

Biopolitics and governmentality analysis through examples of artificial intelligence applications: Case studies

Case 1. Predictive policing practices

Predictive policing is a security methodology that aims to forecast where, when, and how crimes are likely to occur using artificial intelligence-powered algorithms. These systems are capable of analyzing a wide range of data sets, including historical crime records, demographic information, social media activity, and spatial models, with the purpose of identifying potential crime hotspots or suspicious behavior. PredPol, a system utilized in the United States, is an example of such a technology. It employs data analytics to predict the likelihood of criminal activity in specific areas, thereby directing police patrols accordingly (Perry, Hollywood, & McCall, 2013). Concurrently, software such as HunchLab and ShotSpotter is utilized to evaluate crime intensity and optimize police interventions (Upturn, 2025). Nevertheless, these practices are subject to substantial ethical and political scrutiny regarding human rights, privacy, and discrimination. This is due to the risk that these practices might perpetuate biases inherent in data sets and institutionalize discriminatory practices.

Contemporary power dynamics have evolved to encompass a paradigm shift from direct suppression to a state of perpetual management and oversight. In this paradigm, security policies are shaped by strategies aimed at detecting and preventing crime before it occurs, rather than punishing it afterward. Conversely, power is directed toward the management, regulation, and optimization of life. In this context, predictive policing practices aim to prevent crime, contrasting with the classical criminal law approach that punishes offenses after they have occurred. Consequently, monitoring individuals based on their potential risk of committing crimes and surveilling spaces in advance according to the likelihood of crime are directly related to the normative intervention areas of biopolitics.

In the context of Foucault's (2007, p. 243) conceptualization of life as a political object, predictive policing, from a biopolitical perspective, targets not only crime but also the living spaces, behavioral patterns, and spatial clusters where crime may occur. Within this theoretical framework, crime is conceptualized not merely as individual behavior but as a population movement that can be monitored statistically. Consequently, individuals can be designated as potential criminals based on algorithmic calculations, resulting in the administrative structuring of life according to the logic of norms and risks. This phenomenon, shaped by biopolitical logic, positions artificial intelligence not as fundamentally different from previous technologies but as an advanced modern method intertwined with power relations.

The primary concern with these systems pertains to their intervention in events that have not yet transpired. Foucault's concept of pathologizing deviations from the norm becomes evident in this context, as evidenced by the surveillance of high-risk individuals prior to the commission of a crime. This practice results in a redefinition of the concept of crime and a restriction of the individual's living space (Foucault, 1995, pp. 199–200). At this juncture, it is imperative to acknowledge the role of predictive systems supported by artificial intelligence in perpetuating the foundational tenets of biopolitics. These systems function through the regulation of the population, the codification of normative behaviors, and the repression of dissent under the pretext of crime prevention.

When examined through the lens of governmentality, Foucault's observation that power operates not through direct coercion or disciplinary mechanisms but through individuals' self-regulation of their behavior in accordance with certain norms becomes more significant (Foucault, 2000a). This notion is exemplified by predictive policing practices, which are a foundational component of contemporary security technologies. Predictive policing is a system that utilizes data and analytics to categorize individuals based on their propensity to commit criminal acts. This categorization is then used to assign individuals to specific risk profiles, thereby establishing a legitimate basis for state intervention. In this process, crime is treated as

a potential event predicted by statistical and algorithmic inferences rather than as an actualized occurrence. Consequently, rather than relying on classical punitive discipline, behavioral norms are predetermined, and the individual's scope for autonomy is restricted. In this regard, predictive systems have been shown to provide a proactive strategy for crime prevention, as they are able to anticipate situations and respond accordingly. Additionally, these systems function as a consent-based form of control by fostering a surveillance consciousness among those being monitored.

It is important to note that predictive policing practices regulate not only individuals' behavioral patterns but also their spatial mobility. The identification of areas with high crime potential through the application of algorithms has led to an increase in surveillance and control measures in these locations. In this context, power is exerted through information-based surveillance mechanisms and normative frameworks rather than through traditional physical forms of suppression. The contemporary understanding of crime and normality is now being redefined through the lens of data analytics and algorithmic decision-making processes, which are increasingly shaping individual behaviors within this novel framework. Consequently, predictive policing systems have emerged as a technology of governmentality, whereby power operates surreptitiously yet efficaciously, fostering an environment of perpetual surveillance and self-regulation among individuals.

Case 2. Recruitment practices

The employment of artificial intelligence in the domain of recruitment has given rise to automation systems that are designed to assist human resources specialists at various points in the recruitment process. These applications are utilized in a variety of domains, including resume screening, candidate ranking, video interview analysis, psychometric test evaluation, and behavior prediction. The overarching goals of these initiatives encompass several key objectives, including the acceleration of the recruitment process, the reduction of expenses, the expansion of the reach to a more diverse candidate pool, and the reinforcement of the principle of impartial decision-making (Binns et al., 2018). Automated CV scanners, in particular, pre-screen thousands of candidates by evaluating applications with predetermined keywords and scoring systems. For instance, systems such as HireVue employ analytical methods to assess candidates' facial expressions, tone of voice, and word choice during video interviews, thereby calculating a suitability score. Other systems, such as Pymetrics, utilize neuroscience-based games to create cognitive and emotional profiles of candidates and predict their suitability (Ajunwa, 2020). The fundamental premise underlying these systems is the assumption that candidates are rational individuals whose behavior can be predicted based on historical data. However, extant algorithms are susceptible to the propagation and reinforcement of social biases within data sets. A notable illustration of this phenomenon is Amazon's previous recruitment algorithm, which exhibited a tendency to prioritize male candidates (Dastin, 2018). The advent of artificial intelligence has undeniably modernized the recruitment process. However, this development has concomitantly exposed the multifaceted nature of the recruitment process, which is not merely a technical endeavor but also a political and normative one.

When approached from the framework of biopolitics, which is based on the ways in which modern power governs and regulates life, it should be taken into account that this governance operates not only through direct coercion but also through norms and standards. Within this paradigm, AI-supported recruitment practices, despite their apparent neutrality, harbour the capacity to perpetuate prevailing social norms, biases, and disparities. As Michel Foucault posits, contemporary power can be defined as "a form of power that directs individuals by shaping them according to certain norms" (2003, p. 38). By employing algorithms that internalize these norms, artificial intelligence systems select the "normal" and "suitable" individual during the process of job suitability assessment, systematically eliminating those who are deemed to be deviant or outsiders.

In this context, algorithms function not only as an effective tool in the recruitment process, but also as a biopolitical filtering mechanism. For instance, factors such as gender, ethnicity, and socioeconomic background are re-evaluated through the lens of biases embedded in the data, which can produce exclusionary results. In this process, power does not benefit from a centralized authority in the classical sense; rather, it benefits from artificial intelligence, a distributed and automated mechanism. Foucault's observation that "power works everywhere because it comes from everywhere" (Foucault, 1990, p. 93) is exemplified in this context; recruitment processes evolve into a form of systematic norm production, rather than merely individual preferences. These practices are embedded within a complex network of power relations, encompassing the ideologies of their originators, the entities that facilitate their implementation, and the political entities that endorse their propagation. This phenomenon underscores the assessment of individuals not solely as economic actors but also as biopolitical subjects, with this evaluation being facilitated by technological systems. The algorithms employed in recruitment processes, in determining who is sufficiently productive to participate in the economy, are, in fact, informed by the same biopolitical framework that organizes life politically.

The utilization of artificial intelligence in recruitment practices entails the prediction of individuals' behavioral and professional tendencies and their subsequent classification according to predetermined criteria. This contributes to the more efficient management of employment processes. The underlying logic of power that governs these practices, which are not solely based on technical efficiency, renders individuals' behaviors predictable and transforms them into quantifiable and comparable data. Consequently, individuals' engagement in the labor force evolves from a matter of personal volition to one of compliance with the rational behavior patterns dictated by the prevailing system. In this process, the subject is placed in a sphere of power, selected according to certain performance criteria and shaped according to external norms.

In accordance with the logic of governmentality, artificial intelligence-based recruitment systems influence individuals' preferences within certain limits without compromising their free will. This manipulation functions not through overt coercion but rather through the dissemination of definitions of suitability that are shaped by algorithmic criteria. For instance, factors such as gender, race, political views, and religion are influenced by an individual's understanding of their own dispositions. In this case, the recruitment process evaluates not only the performance potential of individuals, but also functions as a normative filter that directs them towards certain behavioral patterns. In this regard, the measurement of an individual's productivity can also serve as a catalyst for the evolution of their degree of adaptation to the prevailing system. In this context, AI systems are not merely technical tools in the field of employment; they are also strategic instruments of power that shape the subjectivity of individuals.

Case 3. Health practices

The utilization of artificial intelligence applications is predicated on their role as efficiency-driven instruments. These applications are designed to facilitate continuous monitoring of individuals' health status, thereby enhancing the prospects for early diagnosis and expediting the diagnostic and treatment processes. These systems, particularly those equipped with technologies such as big data analytics and machine learning, enable the early detection of disease symptoms and facilitate more accurate and rapid evaluations in medical imaging. Furthermore, they are capable of providing high-cost integrated solutions for public hospitals and private healthcare institutions. Furthermore, artificial intelligence (AI) is becoming increasingly pervasive in wearable technologies that individuals utilize on a daily basis to monitor and report health data in real time. In this context, artificial intelligence functions not only as a technical instrument that facilitates diagnosis and treatment in healthcare but also as a management instrument that

collects health data, transforms it into actionable information, and indirectly supervises individuals.

AI-supported telemedicine systems, including Google DeepMind (2025) and eMed (2025), are employed for the development of medical imaging, disease prediction, and data-driven diagnostic tools. The Neuralink project endeavors to establish a direct connection between the nervous system and computers through brain-implanted chips (Musk, 2019). Applications of genetic mapping, such as CRISPR (2025), utilize genetic data analysis to provide recommendations, thereby facilitating proactive risk assessment for individuals. Furthermore, applications such as BlueDot (2025), HealthMap (2025), and COVID-Net (2025) offer predictions on case numbers, transmission rates, and quarantine measures during the ongoing pandemic. AI-supported wearable devices, including the Apple Watch (2025), have been developed to continuously collect and analyze data such as heart rate, sleep patterns, and movement. These devices serve as examples of health applications.

The applications of artificial intelligence extend beyond the realm of technological innovation to encompass crucial domains such as healthcare, where they play a pivotal role in facilitating diagnostic and therapeutic processes. Beyond the healthcare sector, these technologies have also evolved into administrative tools, wielding significant influence in the realm of political strategy, thereby integrating individuals' lives into broader socio-political frameworks. When examined through the theoretical framework of biopolitics, these systems are defined as technical arrangements aimed at safeguarding public health and augmenting population productivity. For instance, artificial intelligence systems such as DeepMind analyze vast quantities of patients' medical records to predict kidney diseases, thereby serving both individual treatment and the optimization of societal health. In this context, health has evolved from a matter of individual well-being to a political objective aimed at enhancing population productivity, safeguarding the workforce, and ensuring the sustainability of the system. Consequently, the prediction of risks and the prevention of diseases directly align with governmental goals of enhancing productivity.

These systems facilitate continuous monitoring, analysis, and guidance of individuals' health. Wearable devices (e.g., Apple Watch), health applications, and genetic mapping systems provide a constant stream of data, transforming individuals' vital signs into political objects by making them measurable and comparable. As Foucault (1993, pp. 72–73) emphasizes, modern power no longer prohibits; instead, it employs knowledge as a strategic tool to predict and direct individuals' behavior. This phenomenon gives rise to an apparent field of action that ostensibly emanates from individuals' own preferences. However, upon closer scrutiny, it becomes evident that this field of action is, in fact, a manifestation of pre-established normative frameworks. Health, in this sense, becomes a managerial domain that facilitates both the subjectivation of the individual and the subjection of the population to rational calculations. At the core of this structure lies artificial intelligence, serving as a foundational instrument of power that processes information, directs behavior, and shapes subjectivity.

The advent of artificial intelligence has precipitated a paradigm shift, effectively transforming life into a subject of political regulation. In this regard, artificial intelligence functions as a repository of information and a system of control, not only to ensure the well-being of individuals but also to mold them as subjects who can be perpetually observed, assessed, and administered. Consequently, these technologies empower power to exercise control over bodies in both invisible and immanent ways, circumventing the need for direct physical coercion. They accomplish their objective of managing, directing, and optimizing life through technical means. In this context, health technologies function not only as medical instruments but also as political instruments.

The significance of artificial intelligence-based health applications in modern governance cannot be overstated. These applications, characterized by their data-driven analysis, diagnosis,

and guidance functions, exert a direct and substantial influence on individuals' lives. When examined through the lens of Foucault's (2013) concept of governmentality, these applications function not only as health tools but also as mechanisms of management, reducing costs by rendering individuals' health conditions predictable, quantifiable, and regulable. The data collected through various means—ranging from wearable devices to centralized systems such as e-Nabız—subjects individuals to constant surveillance and promotes behavioral regulation based on the norm of maintaining good health. In this manner, individuals voluntarily engage with governmental objectives by consenting to directives such as disease prevention, eligibility for health insurance, and adherence to treatment.

In accordance with the principles of governmentality, the role of AI in the healthcare system extends beyond curing individuals to maintaining the population in a manageable state. By identifying potential health risks in advance, these applications facilitate a political strategy focused not only on treatment but also on risk management. This phenomenon can be conceptualized as an extension of a form of power that "regulates the behavior of individuals by obtaining their consent" (Foucault, 2013, p. 109). While predictions and guidance informed by health data appear neutral and technically driven, they effectively transform healthcare into a management mechanism that shapes individual lifestyles according to specific norms. Consequently, health policies become strategic domains in which artificial intelligence tools direct both bodies and lives.

Conclusion

This study reveals that artificial intelligence technologies are not merely technical tools; rather, they are deeply intertwined with power strategies. Utilizing a Foucauldian framework, it is concluded that the impact of AI on social life differs from classical techniques of power, serving to reproduce power in more invisible and rationalized forms. Three case studies—predictive policing, recruitment algorithms, and health applications—demonstrate that artificial intelligence (AI), with its capacity to regulate all spheres of life, directly aligns with the primary objectives of modern power: population efficiency, risk management, and the construction of normality.

As Foucault emphasizes, biopolitics is the process of "turning life into a political object. The augmentation of this process is facilitated by artificial intelligence systems through statistical data processing, algorithmic classification, and predictive logic. Predictive policing is a criminal justice strategy that aims to identify and control "potential criminals" by employing statistical profiling techniques. This approach diverges from the conventional criminal justice approach of merely suppressing crime, as it seeks to proactively identify and address potential criminal behavior. This phenomenon exemplifies a novel extension of the prevailing paradigm of power's codification of normality and pathologization of deviance, whereby it is characterized as diseased, abnormal, or deviant. The objective of these systems is to predict potential criminal activity. In a similar vein, the utilization of artificial intelligence in healthcare has been observed to promote societal compliance with the prevailing concept of a "healthy body." This phenomenon occurs through the exclusion of high-risk groups through data sharing with insurance companies or state institutions. In this context, an average or arithmetic framework is established that the government deems reasonable. Concurrently, recruitment algorithms perpetuate the notion of the efficient individual and institutionalize social biases in alignment with the objectives of power.

These examples illustrate that artificial intelligence has evolved into, in Foucault's (1993) conceptualization, a means of sustaining life. Consequently, life transcends the mere status of a value to be safeguarded, becoming an infinite political resource that warrants optimization. According to Foucault, this phenomenon manifests in a more nuanced manner, operating subtly through the shaping of the space of possible actions available to others. The function of artificial intelligence is to fulfill this role by indirectly guiding individuals' behavior without overt

repression. For instance, discourses on security engage individuals in surveillance mechanisms through voluntary data sharing. This dynamic exacerbates the freedom-security paradox, as individuals sacrifice their freedom in the pursuit of security, while concurrently witnessing an expansion in the scope of power control.

In conclusion, the present study has demonstrated that artificial intelligence can be considered a novel manifestation of modern biopolitics and the rationality of governmentality within the realm of power. These technologies do not diminish the influence of power merely by diffusing it; on the contrary, they render power less visible, less costly, and more effective. Their pervasive infiltration into all aspects of social life resonates with Foucault's (1993) assertion that power is diffused throughout society in a capillary manner—that is, omnipresent. In contrast to conventional instruments of power, artificial intelligence is characterized by its diffuse and immanent nature, operating at the micro level. It is not necessary to locate it in a fixed place. In this context, the notion of artificial intelligence as a neutral entity is questionable, as its application within a political environment can lead to its instrumentalization for the purpose of domination. Consequently, deliberations concerning artificial intelligence ought to prioritize inquiries into its intended beneficiaries and the power dynamics it perpetuates, as opposed to narrowly focusing on its technological prowess.

Author contribution

The study was conducted by a single author.

Conflict of interest statement

There is no financial conflict of interest with any institution, organization, person related to our article titled "The political construction of artificial intelligence: a brief evaluation from the perspectives of biopolitics and governmentality."

Bibliography

- Ajunwa, I. (2020). The paradox of automation as anti-bias intervention. *Cardozo Law Review*, 41 (4), 1671–1741.
- Angwin, J., Larson, J., Mattu, S., & Kirchner, L. (2016). Machine bias. ProPublica. <https://www.propublica.org/article/machine-bias-risk-assessments-in-criminal-sentencing>
- Apple Inc. (2025). Apple Health. <https://www.apple.com/health/>
- Arsezen, P., & Babacan Mutlu, S. (2024). Case analysis as a method. In: *Destructive and constructive workplace deviance behaviors: Case studies*. Günce Yayınları.
- Binns, R., Veale, M., Van Kleek, M., & Shadbolt, N. (2018). "It's reducing a human being to a percentage': Perceptions of justice in algorithmic decisions." CHI Conference on Human Factors in Computing Systems.
- BlueDot. (2025). Pandemic intelligence for a healthier tomorrow. <https://bluedot.global>
- Brown, T. B., Mann, B., Ryder, N., Subbiah, M., Kaplan, J., Dhariwal, P., ... & Amodei, D. (2020). Language models are few-shot learners. *arXiv preprint arXiv:2005.14165*.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2025). COVID-NET: COVID-19-associated hospitalization surveillance network. U.S. Department of Health & Human Services. <https://www.cdc.gov/covid/php/covid-net/index.html>
- Dastin, J. (2018). Amazon scraps secret AI recruiting tool that showed bias against women. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-amazon-com-jobs-automation-insight-idUSKCN1MK08G>
- Dean, M. (2010). *Governmentality: Power and rule in modern society* (2nd ed.). SAGE Publications.
- eMed. (2025). eMed UK. <https://emed.com/uk>
- Elmas, Ç. (2010). *Artificial intelligence applications*. Seçkin Yayıncılık.

- Eubanks, V. (2018). Automating inequality: How high-tech tools profile, police, and punish the poor. St. Martin's Press.
- Foucault, M. (1990). The history of sexuality, Vol. 1: An introduction (R. Hurley, Trans.). Vintage Books. (Orijinal çalışma 1976)
- Foucault, M. (1993). The history of sexuality, Vol. 1: An introduction (H. Tufan, Trans.). Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (1995). Discipline and punish: The birth of the prison (A. Sheridan, Trans.). Vintage Books. (Orijinal çalışma 1975)
- Foucault, M. (2000a). History of madness (M. A. Kılıçbay, Trans.). İmge Kitabevi.
- Foucault, M. (2000b). Discipline and punish: The birth of the prison (M. A. Kılıçbay, Trans.). İmge Kitabevi.
- Foucault, M. (2002). The eye of power (İ. Ergüden, Trans.). Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2003). Society must be defended (D. Macey, Trans.). Picador.
- Foucault, M. (2007). Security, territory, population (M. Senellart, Ed.; G. Burchell, Trans.). Palgrave Macmillan.
- Foucault, M. (2013). Security, territory, population: Lectures at the Collège de France 1977-1978 (M. Keskin, Trans.). Heretik Yayıncılık.
- Foucault, M. (2014). The subject and power: Selected writings 2 (F. Keskin, Ed.). Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2015). The birth of biopolitics (A. Tayla, Trans.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Google DeepMind. (2025). AlphaGenome: AI for better understanding the genome. <https://deepmind.google/discover/blog/alphagenome-ai-for-better-understanding-the-genome/>
- HealthMap. (2025). Disease surveillance and outbreak detection. <https://www.healthmap.org/en/>
- Kubilay, R. (2020). Exploring of artificial intelligence in the context of biopolitics and governmentality [Master thesis, Bolu Abant İzzet Baysal University]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- LeCun, Y., Bengio, Y., & Hinton, G. (2015). Deep learning. Nature, 521(7553), 436–444. <https://doi.org/10.1038/nature14539>
- Lemke, T. (2011). Biopolitics (U. Özmakas, Trans.). İletişim Yayınları.
- Lemke, T. (2015). Foucault's biopolitics (T. Oflazoğlu, Trans.). Notabene Yayınları
- Lemke, T. (2016). Critique of political reason: Foucault's analysis of modern governmentality (Ö. Karlık, Trans.). Phoenix Yayınevi.
- McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N., & Shannon, C. E. (2006). A proposal for the Dartmouth summer research project on artificial intelligence, August 31, 1955. AI Magazine, 27(4), 12.
- McPherson, S. S. (2018). Artificial intelligence: Building smarter machines. Twenty-First Century Books.
- Musk, E. (2019). An integrated brain-machine interface platform with thousands of channels. bioRxiv, 703801. <https://doi.org/10.1101/703801>
- Nabiyev, V. V. (2012). Artificial intelligence. Seçkin Yayıncılık.
- Nilsson, N. J. (1998). Artificial intelligence: A new synthesis. Morgan Kaufmann Publishers.
- Norvig, P., & Russell, S. (2016). Artificial intelligence: A modern approach (3rd ed.). Pearson Education
- Özdil, B. (2016). M. Foucault's conception of power and governmentality. Felsefe Dünyası, (64), 259–270.
- Perry, W. L., Hollywood, J. S., & McCall, B. W. (2013). Predictive policing: The role of crime forecasting in law enforcement operations. RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html
- Russell, S., & Norvig, P. (2016). Artificial intelligence: A modern approach (3. bs.). Pearson Education.
- Synbio-Tech. (2025). CRISPR-Cas9 sgRNA library design and screening. <https://synbio-tech.com/crispr-cas9-sgrna-library-design-and-screening>
- Turing, A. M. (1950). Computing machinery and intelligence. Mind, 59(236), 433–460. <https://doi.org/10.1093/mind/LIX.236.433>
- Upturn. (2025). Predictive Policing. <https://teamupturn.gitbooks.io/predictive-policing/content/>
- Veyne, P. (2014). Foucault: His thought and personality (İ. Ergüden, Trans.). Alfa Yayınları.

Zuboff, S. (2019). The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power. PublicAffairs.

Yapay zekânın siyasal inşası: biyopolitika ve yönetimsellik açısından kısa bir değerlendirme³

Ramazan Kubilay² 

²Kamu Yönetimi Bölümü, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye.

ÖZET

Yapay zekâ teknolojileri günümüzde hızla gelişmekte ve toplumsal yaşamın hemen her alanında etkin bir rol üstlenmektedir. Bu teknolojiler genellikle etik, hukuki, teknik ya da mesleki bağlamlarda değerlendirilmekte; dolayısıyla siyasal etkileri çoğu zaman geri planda kalmaktadır. Oysa yapay zekâ, yalnızca teknik bir araç değil, aynı zamanda belirli siyasal rasyonaliteler çerçevesinde işlev gören bir yönetim tekniğine dönüşmektedir. Bu bağlamda çalışma, yapay zekânın siyasallaşma sürecini, klasik iktidar ilişkilerinin çağdaş bir uzantısı olarak ele almakta ve Michel Foucault'nun biyopolitika ve yönetimsellik kavramları üzerinden değerlendirmektedir. Çalışmanın temel iddiası, yapay zekâ teknolojilerinin tehlikeli veya yararlı hale gelişinin teknik niteliklerinden çok, yerleştikleri siyasal bağlama göre biçimlendiğidir. Bu nedenle, bir teknolojinin tahakküm aracı olup olmaması onun doğasından değil, hangi iktidar stratejileri içinde işlev kazandığından kaynaklanır. Yapay zekâ, bireylerin davranışlarının izlenmesi, öngörülmesi ve yönlendirilmesinde kullanılarak klasik iktidar tekniklerinin daha rasyonal ve görünmez biçimlerde yeniden üretildiği bir alan yaratmaktadır. Bu çalışmada, söz konusu dönüşüm, yönetimsellik çerçevesinde bireylerin nasıl özneleştirildiği ve nüfusun nasıl yönetilebilir bir kategoriye indirgindikleri üzerinden analiz edilmektedir. Sonuç olarak yapay zekâ, iktidarın görünürlüğünü azaltırken, bilgiye dayalı normlar doğrultusunda işleyen algoritmik karar mekanizmaları aracılığıyla yeni ve etkili bir siyasal iktidar tekniği olarak belirlemektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Yapay zekâ, biyopolitika, yönetimsellik, iktidar.

Giriş

Günümüzde yapay zekâ teknolojileri, toplumsal yaşamın tüm alanlarında dönüştürücü bir etkiye ulaşmıştır. Bu gelişmeye paralel olarak yapay zekânın insanlık üzerindeki potansiyel etkilerine dair iki kutuplu bir söylem egemendir: Bir tarafta yapay zekânın insan öznelliğini ortadan kaldıracığı, otonomik tahakküm mekanizmaları kuracağı veya insan yaşamını radikal biçimde altüst edeceği yönündeki distopik öngörüler; diğer taraftaysa teknolojik determinizmle sınırlı, iktidar ilişkilerinin kurucu rolünü görünmez kılan naif analizler bulunmaktadır. Oysa her iki yaklaşım da temel bir sosyopolitik gerçeği ıskalamaktadır: Hiçbir teknoloji, iktidarın rasyonalize edilmiş yönetim pratiklerinden bağımsız olarak toplumsal etki üretmez (Foucault, 1993).

Mevcut literatür, yapay zekâ tartışmalarını ağırlıklı olarak teknik kapasiteden etik ya da teknolojik sonuçlara varıncaya kadar indirgemiş; bu da siyasal tahakkümün nasıl kurumsal rasyonaliteyle iç içe geçtiğinin sistematik analizini sınırlandırmıştır. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurmayı hedefleyerek şu temel argümanı ortaya koymaktadır: Yapay zekâ teknolojileri, toplumsal düzene karşılıklı iktidar-direnış diyalektiği içinde yerleşir ve sadece iktidar özne ilişkilerinin anlaşılmasıyla çözümlenebilir. Bu çalışmanın nihai amacı, yapay zekânın nötr bir araç

³ Bu makale, yazarın "Biyopolitika ve Yönetimsellik Bağlamında Yapay Zekânın İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2020) türetilmiştir.

olmadığını; tersine devlet-toplum-birey üçgeninde yeniden üretilen iktidar stratejilerinin somut bir tezahürü olduğunu teorik düzlemde tartışmaktadır.

Yapay zekâ teknolojileri, geleneksel baskı/disiplin mekanizmalarına başvurmada, insan yaşamının temel alanlarına (sağlık, istihdam, güvenlik vb.) sızarak iktidarın biyopolitik dönüşümünü yansıtmaktadır. Bu penetrasyon (nüfuz etme) sürecinin iki veçhesi vardır: Birincisi, bireyi özgür tercih aktörü (homo economicus) söylemiyle kendi disiplinasyonunu gerçekleştiren özne konumuna indirgeyen liberal rasyonalize etme sürecidir. İkincisiyse Foucaultcu anlamda yaşamı veri akışıyla kuşatan, sağlıktan sosyal davranışa tüm varoluşsal pratikleri yönetilebilir kılan iktidar müdahalesine açık algoritmik bir bilgi-iktidar tahakkümüdür. İktidar, bu süreçte biyopolitik müdahalelerle kendisini meşrulaştırırken, failliğini teknolojik nötrlük perdesi arkasında gizleyerek "görünmez el" metaforunu dijital alana taşır. Böylece yapay zekâ, biyopolitik iktidarın çağdaş bir tekniği olarak işlev kazanır.

Yapay zekâ nedir?

Yapay zekâ, insan zekâsına özgü bazı zihinsel yetileri taklit edebilen sistemlerin genel adıdır. Kendi kendine karar verebilen, öğrenebilen ya da çevresel değişimlere uyum sağlayabilen bu sistemler, artık yalnızca makinelerle sınırlı kalmayıp yazılım, robotik ve algoritmik süreçleri de kapsamaktadır. Tanım olarak üzerinde evrensel bir uzlaşa bulunmamakla birlikte, farklı çerçevelerden açıklanmaya çalışılmıştır. Örneğin McPherson (2018, s. 4), yapay zekâyı robotlara, bilgisayarlara ve insani problemleri çözme yeteneğine sahip makinelerle işaret eden bir kavram olarak tanımlar. Nabiye (2012, s. 25) ise bu teknolojiyi "insana özgü akıl yürütme, anlam çıkarma, genelleme ve öğrenme gibi yüksek zihinsel görevleri gerçekleştirme yeteneği" olarak tanımlarken; Nilsson (1998, s. 1), yapay zekâyı daha geniş bir anlamda insan yapımı nesnelerde sergilenen zeki davranışlarla ilişkilendirir. Bu bağlamda zekâ, doğuştan gelen bir yeti olan "akıl"dan farklı olarak öğrenilebilir ve geliştirilebilir bir özellik olarak düşünülmektedir (Elmas, 2010, s. 21).

Yapay zekâ teknolojilerinin tarihsel gelişimi, 1950 yılında Alan Turing'in bir makinenin düşünebilip düşünemeyeceğini anlamaya yönelik geliştirdiği Turing Testi ile başlamıştır (Turing, 1950). Bu dönemde yapay zekâ, insan zekâsını taklit edebilen sistemler üretmeye yönelik bir düşünsel zemin kazanmıştır. 1956'daki Dartmouth Konferansı ile yapay zekâ, akademik bir alan olarak kurumsallaşmış ve ilk algoritmik modeller geliştirilmeye başlanmıştır (McCarthy vd., 2006). 1980'lerde uzman sistemlerin gelişmesi önemli bir aşamayı temsil ederken, 1990'lardan itibaren istatistiksel öğrenme ve makine öğrenmesi algoritmaları ön plana çıkmıştır (Russell ve Norvig, 2016). 2000'li yıllardaysa yapay sinir ağları ve derin öğrenme teknikleri sayesinde özellikle görüntü ve ses tanıma gibi alanlarda ciddi ilerlemeler kaydedilmiştir (LeCun, Bengio ve Hinton, 2015). 2018 sonrası dönemde OpenAI tarafından geliştirilen büyük dil modelleri (örneğin GPT serisi), doğal dil işleme alanında devrim niteliğinde bir kırılma yaratmış ve yapay zekânın gündelik yaşamla etkileşimini radikal biçimde artırmıştır (Brown vd., 2020). Tüm bu gelişmeler, yapay zekânın salt teknik bir araç olmanın ötesine geçerek toplumsal, ekonomik ve siyasal süreçleri etkileyen bir yapıya dönüşmesini sağlamıştır.

Yapay zekânın siyasal boyutu

Yapay zekâ teknolojileri, başlangıçta yalnızca teknik sorunları çözmeye odaklı sistemler olarak tasarlanmışken, zamanla politik işlevler de üstlenmeye başlamıştır. Bu dönüşüm, yalnızca teknolojik ilerlemenin kendi karakterinden değil, ayrıca bilgiye dayalı rasyonel yönetim şeklinin de artan etkisinden kaynaklanmaktadır. Zira Foucault'nun da vurguladığı gibi modern iktidar, artık yalnızca yasaklayıcı veya baskılayıcı şekilde değil ilaveten üretken ve düzenleyici bir karakter taşımaktadır (Foucault, 2000b). Bu bağlamda yapay zekâ, karar verme süreçlerinde algoritmalar yoluyla bireyleri yönlendiren, onların davranışlarını izleyen ve toplumsal düzenin yeniden üretimine katkı sağlayan bir yönetimsellik teknolojisi olarak belirmektedir. Eubanks (2018), yapay zekânın özellikle kamu hizmetlerinde, sosyal yardım sistemlerinde ve güvenlik politikalarında otomatik ayrımcılık yaratan algoritmalarla, yönetimsel bir araç olarak kurumsallaştığını ifade

eder. Dolayısıyla yapay zekâ, yalnızca veri işleyen nötr bir araç değil, aynı zamanda belirli siyasi hedefler için bilgi sağlayan ve toplumsal normları yeniden üreten ideolojik bir ağıta dönüşmektedir. Bu nedenle yapay zekâ teknolojilerinin politik sahneye çıkışı onları sadece teknik araçlar olarak değil, iktidar teknikleriyle iç içe geçmiş stratejik araçlar olarak da değerlendirmeyi gerektirir (Zuboff, 2019).

Yapay zekâ üzerine yapılan mevcut tartışmaların büyük bölümü, sistemlerin teknik kapasitesi ya da etik sınırları etrafında şekillenmektedir ancak bu yaklaşımlar, söz konusu teknolojilerin içinde işlediği siyasal bağlamı yeterince dikkate almamaktadır. Oysa teknolojik araçların tek başına bir yönetim mantığı olmadan toplumsal işlev kazanmadığı yahut tarafsız olmadığı ve her zaman belirli iktidar ilişkileri, toplumsal normlar ve stratejik hedefler içerisinde şekillendiği açıktır (Kubilay, 2020, s. 1). Foucault'nun "iktidar yalnızca yasaklayan değil, aynı zamanda üreten ve yönlendiren bir mantığa sahiptir." (Foucault, 2000b, s. 119) tespitiyle birlikte düşünüldüğünde, yapay zekânın da yalnızca teknik bir araç olarak addedilemeyeceği açıktır. Yapay zekâ teknolojileri bu açıdan bireylerin davranışlarını biçimlendiren ve yöneten bir iktidar teknolojisi olarak görülmelidir. Çünkü Foucault'nun bahsettiği manada iktidar, bilgiyi kullanarak yeni stratejiler üretir ve bireyleri bu sayede kendi teknikleri içerisinde ön görülebilir ve tanımlanabilir birer özne haline getirir. Bu bağlamda bir araç olarak yapay zekâ teknolojilerinin; bireylerin mahremiyetini ihlal etme, ticarileştirme ya da yarar sağlama gibi herhangi bir iktidar biçimine atıfta bulunmayan nötr çerçevelendirme oldukça kusurlu ve hatalıdır. Tüm bunların ötesinde, bireylerin hareketlerinin bu araçlarla öngörülebilirliğini ve yönlendirilebilirliğini temel alan bir yönetim tekniğine dönüştüğü ve bunun bilinçli bir şekilde gerçekleştirildiği açıktır. Bu bağlamda yapay zekâyı yalnızca teknik ya da etik sınırlarıyla değerlendirmek yerine, onun içinde şekillendiği siyasal yönetim mantığı ve tahakküm yapılarıyla birlikte ele almak gerekmektedir.

İktidar teknikleri bağlamında yapay zekânın konumlanması: Biyopolitika ve yönetimsellik

Foucault'da iktidar

Foucault'nun iktidar anlayışı, klasik egemenlik kuramlarından farklı olarak iktidarı belirli bir kişi, kurum ya da merkezde toplanmış baskıcı bir güç olarak değil; toplumsal ilişkiler ağı içinde dağılmış, üretken ve her yerde bulunan bir süreç olarak ele alır. Klasik teorilerde egemenlik genellikle yasa koyan, itaat ettiren, bastıran merkezi bir yapı ile ilişkilendirilirken, Foucault iktidarı mikro düzeyde işleyen, normlar ve bilgi aracılığıyla bireylerin davranışlarını yönlendiren bir mekanizma olarak tanımlar. Ona göre iktidar yalnızca yasaklayan değil, üreten de bir güçtür. Bilgiyi, özneyi ve normalliyi üretir. Bu çerçevede iktidar, belirli bir yere yerleşmiş sabit bir yapı değil, bireylerin ilişkileri içerisinde süreklilik arz eden, direnişle birlikte var olan bir olgudur (Foucault, 1993). Bu yaklaşım, özellikle disiplin toplumları, gözetim mekanizmaları ve biyoiktidar⁴ gibi kavramlar üzerinden iktidarın modern biçimlerini anlamada temel bir çerçeve sunar.

Michel Foucault'nun iktidar anlayışı, klasik egemenlik modellerinin ötesine geçerek, iktidarı belirli bir sınıfa, kurum ya da özneye ait sabit bir güç olarak değil, ilişkisel, dinamik ve stratejik bir süreç olarak tanımlar. Foucault'ya göre iktidar, "bir kurum ve yapı olmadığı gibi, onunla donanarak belli bir güç kazanabileceğimiz bir şey de değildir; belli bir toplumdaki karmaşık stratejik duruma atfedilen bir isimdir." Bu bağlamda iktidar, belli bir zümrenin tekelinde bulunan ve yukarıdan aşağıya işleyen tek yönlü bir baskı aracı olmaktan çıkar; bilakis bireylerin davranışları, arzuları ve düşünceleri üzerinde ince ayarlı müdahalelerde bulunan stratejik bir etkileşim alanı hâline gelir. Foucault'nun "iktidar her yerdedir" ifadesi, onun her şeyi kuşattığı anlamına gelmez; aksine "her yerden geldiği için her yerdedir" (Foucault, 1993, s. 72-73). Bu nedenle iktidar, toplumun mikro düzeylerine, en kılcal ilişkilerine kadar nüfuz eden, yerleşik olmayan, yer değiştiren ve çeşitli ilişki biçimlerine eklemlenen çok katmanlı bir yapı olarak anlaşılmalıdır.

⁴ Biyoiktidar, yaşamı bir yönetim nesnesi hâline getirerek biyopolitik mekanizmalar aracılığıyla işleyen bir modern iktidar biçimidir (Foucault, 1993).

İktidarın bu yaygın ve dağınık yapısı, onun özneyle olan kurucu ilişkisini de gündeme getirir. Foucault'nun, iktidarın yalnızca bastıran değil aynı zamanda "üreten" bir karaktere sahip olduğu vurgusu daha belirgin hale gelir. İktidar bireyleri sadece denetlemez, onları inşa eder, şekillendirir ve belirli normlar çerçevesinde yeniden üretir. İktidarın "bedenleri yönlendiren, jestleri yöneten ve davranışları aşıl原因an" bir süreç olduğu (Foucault, 2002, s. 41) vurgusuyla, onun özneyi yalnızca boyun eğmeye zorlayan değil, onu belirli bilgi, arzu ve davranış rejimleri içinde kuran bir yapı olduğunu gösterir. Bu nedenle birey, iktidarın karşısında pasif bir nesne değil ayrıca onun taşıyıcısıdır: "Birey iktidarın bir etmenidir ve aynı zamanda, bir etmeni olduğu ölçüde de onun aracısıdır" (Foucault, 2002, s. 47). Böylece iktidar, kendi sürekliliğini bireyler aracılığıyla sağlar hem onların özgürlük kapasitesine dayanır hem de bu özgürlüğü yönetme ve etkili kullanma kabiliyetinde yatar. Bu çerçevede Foucault'nun iktidar anlayışı, yalnızca bir baskı mekanizması değildir. Özneleştirme, bilgi üretimi ve norm inşası süreçleriyle iç içe geçmiş, stratejik olarak işler hâlde olan bir iktidar çözümlemesi söz konusudur.

İktidar ve bilgi

Yapay zekâ teknolojilerinin siyasal bağlantısını anlamak için Michel Foucault'nun iktidar ve bilgi arasındaki içkin ilişkiye dair çözümlemeleri oldukça açıklayıcıdır. İktidarı yalnızca baskıcı değil, üretici bir strateji ağı olarak da tahlil eden Foucault'ya göre, bu stratejilerin uygulanabilirliği öznelerin davranışlarının önceden bilinebilirliğine ve bu öznelerin belirli hakikat rejimlerine göre şekillendirilmelerine bağlıdır (Foucault, 1993, s. 72). Bu noktada bilgi, iktidar ilişkilerinin temel bir bileşeni haline gelir. Çünkü özneler, gündelik, geleneksel veya bilimsel bilgi biçimlerinin ürettiği hakikatlere göre davranışlarını tayin ederler (Veyne, 2014, s. 119). Yapay zekâ sistemleri, tam da bu hakikat biçimlerini üretmek, yaymak ve yeniden düzenlemek noktasında işlevsel duruma gelir. Algoritmalar, bireylerin tercihlerini, eğilimlerini ve davranışlarını analiz ederek yeni bilgi alanları yaratır ve böylece bireyleri yönetilebilir kılar.

Foucault'nun bilgi-iktidar ilişkisini betimlemek için kullandığı dispoitif kavramı, yapay zekânın da içinde yer aldığı modern yönetim tekniklerinin yapısını anlamada yol göstericidir. Devletin ya da iktidarın bilgiye dair bu stratejik düzenlemeleri, yalnızca bilgiyi üretmekle kalmaz; ek olarak bu bilgiyi kurumsallaştırır, dolaşıma sokar ve bireyler üzerinde denetim aracına dönüştürür (Lemke, 2015, s. 48). Bu anlamda yapay zekâ, sadece bir bilgi işleme aracı değil ayrıca bireylerin davranışlarının rasyonel ve öngörülebilir hale gelmesini sağlayan bir iktidar tekniği olarak işlev kazanır. Foucault'nun ifadesiyle "iktidar ve bilgi arasında daima içkinliğe dayalı bir ilişki" vardır. Biri ne diğının hizmetinde ne de ondan tamamen bağımsızdır (Lemke, 2016, s. 139). Yapay zekâ bu bağlamda, modern iktidarın bilgi yoluyla dünyayı şekillendirme ve özneleri tanımlama stratejisinin güncel aracıdır. Böylece iktidar, algoritmalar vasıtasıyla bireyleri sınıflandırır, normatif değerlere tabi tutar ve onları toplanan bilgileri aracılığıyla birer yönetim nesnesi haline getirir.

Biyopolitika ve yapay zeka

Yapay zekâ teknolojileri başlangıçta yalnızca teknik bir ilerleme ve verimlilik aracı olarak değerlendirilmiş olsa da günümüzde bu araçların işlevleri giderek daha fazla yönetsel ve siyasal boyut kazanmaktadır. Veri işleme kapasitesi, algoritmik karar alma süreçleri ve otomatik denetim sistemleri sayesinde yapay zekâ, bireylerin davranışlarını yönlendirebilen, onları sınıflandırabilen ve performanslarını ölçebilen stratejik bir yönetim aracı hâline gelmiştir. Bu durum, Michel Foucault'nun iktidar anlayışıyla birlikte ele alındığında, iktidarın yalnızca yukarıdan aşağıya işleyen bir baskı mekanizması olmadığı, bilakis bireylerin davranışlarını dolaylı biçimde yönlendiren stratejik ilişki ağları aracılığıyla işlediği fikriyle örtüşmektedir. Yapay zekânın bu kapsamda üstlendiği rol, klasik yönetim biçimlerinden farklı olarak daha çok gözetim, norm koyma, öznellik inşa etme ve güvenlik stratejileri etrafında şekillenen biyopolitik bir yönetsellik (gouvernementalité) pratiğine işaret eder.

Foucault'nun ifadesiyle iktidar, "bedenleri yönlendiren, davranışları aşıl原因an" ve bireyin özgürlük alanı içinde işleyen bir eylem biçimidir (Foucault, 2002, s. 41). Bu bağlamda yapay zekâ

teknolojileri, bireylerin karar alma süreçlerine doğrudan müdahale etmeksizin, onların davranışlarını istatistiksel modellemeler, öngörüler ve algoritmik değerlendirmeler yoluyla dolaylı olarak düzenler. Örneğin, işe alım sistemlerinde kullanılan algoritmalar hangi adayın uygun olduğuna dair rasyonel kriterler sunarken aslında belli değerleri ve normları önceler; böylece yalnızca teknik değil ayrıca yönetsel ve siyasi bir işlev de kazanır. Bu yönüyle yapay zekâ, klasik iktidar modellerinden farklı olarak bireylerin rızasına dayanarak onları yönetilebilir kılar. Bu noktada, bireylerin eylemlerini düzenleyen yapay zekâ sistemleri, yalnızca bir denetim aracı değil, yaşamı siyasal müdahaleye açan bir araç hâline getirebilecek olmaları nedeniyle Foucault'nun biyopolitika kavrayışıyla doğrudan ilişkilidir.

Michel Foucault'nun kavramsallaştırdığı biyopolitika çerçevesi, modern iktidarın yaşamı doğrudan bir yönetim nesnesi hâline getirmesiyle yakından bağlantılıdır. Foucault'ya göre modern insan artık yalnızca bir zoon olarak yani basitçe yiyen, uyuyan üreyen vb. manada bedene ilişkin "canlı varlık" değil, aynı zamanda kendi yaşamını politik bir mesele hâline getiren bir varlıktır: "Modern insan, canlı bir varlık olarak yaşamını kendi politikası dahilinde soru konusu edinen bir hayvandır" (Foucault, 1993, s. 105). Bu yaklaşım, yaşamın iktidar alanının merkezine yerleştirildiğini ve özellikle üretim, sağlık, doğurganlık ve ölüm gibi alanlarda düzenlenmesi gereken bir sorun olarak yeniden gündeme taşındığını gösterir. Foucault'nun yaşamın iktidar ilişkilerinden bağımsız olarak ele alınamayacağı fikrinden hareket ederek kullandığı biyopolitika kavramı, bireysel bedenler üzerinde uygulanan disiplin tekniklerinden farklı olarak, tüm bir nüfusu hedef alan yönetim stratejilerini kapsar (Foucault, 2002, s. 251). Bu bağlamda biyoiktidar, insan bedenini yalnızca biyolojik değil ayrıca ekonomik ve siyasal birer kaynak olarak gören sistemli ve planlı müdahaleleri içerir. Gelişen tıp, çevre politikaları ve genetik bilimleriyle birlikte yaşam daha fazla şekillendirilebilir bir forma bürünmüş ve böylece yaşam üzerindeki denetim, rasyonel, teknik ve kurumsal araçlarla yeniden inşa edilmiştir (Lemke, 2011, s. 25-26). Biyoiktidarın bu yönü, yapay zekâ teknolojilerinin gelişimiyle birlikte daha da belirginleşmiş özellikle nüfus yönetimi, sağlık uygulamaları, davranışsal izleme ve normatif yönlendirmeler gibi alanlarda yapay zekâ sistemleri, yaşamın teknik yollarla düzenlenmesini mümkün kılan çağdaş bir biyopolitik araç haline gelmiştir. Kısaca biyopolitika kavramı, yaşamın yalnızca korunması değil ek olarak verimliliştirilmesi, yönlendirilmesi ve hesaplanabilir hâle getirilmesi sürecinde iktidarın teknik aygıtlarla nasıl bütünleştiğini anlamak açısından önemli bir zemin sağlamaktadır.

Özetle yapay zekâ teknolojileri, bireysel ve toplumsal yaşamın çeşitli yönlerini izleme, analiz etme ve yönlendirme kapasitesiyle, Foucault'nun tanımladığı biyoiktidar tekniklerinin daha derinlemesine ve sistematik biçimde uygulanmasını mümkün kılmaktadır. Biyopolitikanın temel hedeflerinden biri olan nüfusun doğurganlık oranları, ölüm nedenleri, sağlık durumu ve davranışsal kalıplar gibi veriler artık yalnızca devlet aygıtlarının değil, büyük veri temelli yapay zekâ sistemlerinin de etkisi altındadır. Foucault'nun ifadesiyle iktidar, "bedenleri yönlendiren, jestleri yöneten ve davranışları aşıl原因an" bir işleve sahiptir (Foucault, 2002, s. 41); bugün bu yönlendirme işlevi, algoritmalar tarafından otomatikleştirilmiş karar mekanizmalarıyla yürütülmektedir. Özellikle gözetim teknolojileri ve tahmin odaklı algoritmalar, bireylerin potansiyel sağlık risklerinden toplumsal davranış eğilimlerine kadar çok sayıda parametreyi hesaplayarak nüfus üzerinde düzenleyici etkiler üretmektedir. Bu bağlamda, Foucault'nun iktidar ilişkilerinin üretici yapısı (Foucault, 1993, s. 72-73) yapay zekânın sunduğu teknik olanaklar sayesinde derinleşmiş; böylece yapay zekâ, biyoiktidarın hem izleme hem de yönlendirme kabiliyetini güçlendiren bir araç hâline gelmiştir.

Liberal yönetim sanatı yönetimsellik ve yapay zekâ

Michel Foucault'nun geliştirdiği "yönetimsellik" kavramı, modern iktidarın doğasını anlamada temel bir çerçeve sunar. Bu kavram, sadece belirli kişi ya da kurumların otoritesine odaklanmak yerine, bireylerin, grupların ve nüfusun nasıl yönlendirildiğini, "davranışların düzenlendiğini" (conduct of conduct) açıklamaya çalışır. Yönetimsellik, klasik anlamda siyasal iktidar ya da hukuki egemenlikten farklıdır; teknikler, bilgi biçimleri, güvenlik stratejileri ve rasyonel yönetim araçlarıyla birlikte işleyen çok katmanlı bir iktidar aklına işaret eder (Dean, 2010, s. 17).

Yönetimsellik, liberal yönetim sanatının modern versiyonu olarak görülebilir. Foucault, klasik yönetim biçimlerinden farklı olarak liberalizmin, bireyin serbest hareket alanını tamamen ortadan kaldırmadığını; aksine, bireyin seçimleri üzerinden dolaylı biçimde yönlendirilmesini esas aldığını belirtir. Bu, serbestliğin yönetimidir. Foucault, liberalizmi şöyle tarif eder: “Liberal olmak, belli trafik kuralları belirlemek ama günümüzün hızlı taşıtları ve geçmişin at arabaları için aynı kuralların uygulanamayacağını kabul etmektir” (Foucault, 2015, s. 136). Bu metafor, müdahale etmeksizin düzenleme yapma mantığını yani yönetimsellik anlayışını açıklar.

Yönetimsellik anlayışının merkezinde, istatistiksel bilgiye dayalı rasyonel bir yönetim aklı yatar. Bu bağlamda bireylerin davranışları hesaplanabilir, öngörülebilir ve ölçülebilir hale gelir. Böylece iktidar, bireyleri zorla değil, onların kendi rızaları, seçimleri ve davranış kalıpları üzerinden tahmin ederek yönetir. Dean’ın de belirttiği gibi, modern yönetimsellik, insanları değil, onların ilişkilerini ve bu ilişkilerden doğan şeyleri yönetir (Dean, 2010, s. 18). Bu nedenle Foucault, “bir kaptan gemiyi yönetir, denizcileri değil” diyerek yönetimselliğin doğrudan bireylere değil, bireyleri kuşatan koşullara yönelik bir müdahale biçimi olduğunu vurgular (Foucault, 2013, s. 109).

Özetle yönetimsellik, liberal iktidarın bilgi, ekonomi politik ve güvenlik gibi araçlarla bireyleri özneleştirerek yönettiği, mikro düzeyde davranışları şekillendirip makro düzeyde nüfusu düzenlediği bir iktidar biçimidir. Foucault’nun kavramsallaştırdığı bu model, iktidarın artık sadece baskı kuran değil, aynı zamanda üretici, düzenleyici ve stratejik bir boyut kazandığını gösterir. Bu bağlamda yönetimsellik, çağdaş siyasal düzenin temel rasyonalite biçimlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Yapay zekâ teknolojilerinin siyasal inşası, yalnızca teknik donanım ve yazılım süreçlerinden ibaret değildir; eş zamanlı şekilde bireyin rasyonel bir varlık olarak varsayılmasına ve bu varsayım doğrultusunda yönetsel bir müdahale alanı oluşturulmasına dayanır. Michel Foucault’nun yönetimsellik kavramsallaştırmasında da vurguladığı gibi, bireylerin eylemleri rastlantısal değil, belirli hedeflere yönelmiş ve hesaplanabilir davranış kalıpları çerçevesinde şekillenir (Foucault, 2013, s. 26-27). Yapay zekâ sistemleri de bu rasyonalite ilkesini temel alarak bireylerin karar alma süreçlerini veri setleri üzerinden analiz etmekte ve gelecekteki davranışlarına ilişkin tahminlerde bulunmaktadır. Böylece, birey yalnızca yönetilen değil; davranışları önceden öngörülen, yönlendirilebilen ve biçimlendirilebilen bir özneye dönüştürülmektedir.

Bu çerçevede yapay zekâ, modern iktidar stratejilerinin yeni bir bileşeni olarak işlev görmektedir. Rasyonel birey varsayımıyla donatılmış algoritmalar sayesinde bireyler, tercihleri, eğilimleri ve tepkileri bakımından sayısal verilere indirgenmekte; bu sayede nüfusun davranış örüntüleri istatistiksel olarak işlenebilir hâle gelmektedir. Yapay zekâ ise bu düzenleyici müdahaleyi daha görünmez ama daha etkili kılan ve bireylerin eylem alanlarını şekillendirme potansiyeline sahip etkili bir araçtır. Sonuç olarak, bireylerin özgürlük alanı görünürde korunurken, aslında davranışsal öngörülebilirlik üzerinden onların eylem alanları yapılandırılmakta ve bu yapılandırma, iktidarın uygulanmasını daha düşük maliyetli ve daha etkili kılmaktadır. Bu durum hâlâ biyoiktidarın hedefi ve yönetim mantığı içerisinde gerçekleşmektedir. Bu aşamada bireylerin davranışlarının iktidar tarafından doğrudan kontrol edilmediğini bilakis önceden tahmin edilerek dolaylı yollarla biçimlendirildiği önemli bir noktadır.

Yapay zekâ, yönetimsellik anlayışında öne çıkan “nüfusun davranışsal öngörülebilirliği” hedefine doğrudan hizmet eder. Algoritmalar, bireylerin tüketim tercihlerinden siyasi eğilimlerine kadar çeşitli alanlarda bilgi üretir; bu bilgi ise yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasal karar alma süreçlerine eklenir. Bu aşamada yapay zekâ, klasik iktidar biçimlerinden farklı olarak disiplinci iktidar tekniklerinden farklılaşır. Dean’ın (2010, s. 18) vurgusundaki gibi bireyin seçim alanını önceden çerçevelendirerek özgürlük alanı içinde yönlendirme biçimine olanak sağlar. Böylelikle yapay zekâ, yalnızca teknik bir araç olarak değil, aynı zamanda bireyin ne yapacağını öngören ve buna göre müdahalede bulunan bir iktidar tekniği olarak bilgi sağlama ve denetleme hususunda iktidar stratejilerine yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak yapay zekâ, yönetimselliğin bilgiye dayalı iktidar formunun somut bir yansımasıdır. Bilgi toplama ve analiz etme kapasitesi sayesinde iktidarın makro düzeyde nüfusu, mikro düzeyde ise bireylerin davranışlarını düzenlemesi mümkün hale gelir. Foucault'nun belirttiği gibi, modern iktidar biçimleri, bireyleri doğrudan bastırmak yerine onları belli biçimlerde özneleştirerek iktidarın bir parçası haline getirir (Foucault, 2014, s. 47). Yapay zekânın bilgi işleme ve yönlendirme işlevi de tam olarak bu özneleştirme sürecine hizmet eder; bireyleri görünmez iktidar ağları içerisinde kendi rızalarıyla hareket eden özneler olarak yeniden üretir.

Yöntem

Bu çalışma, yapay zekâ teknolojilerinin siyasal inşasını biyopolitika ve yönetimsellik perspektifinden incelemek üzere açıklayıcı vaka çalışması yöntemini benimsemiştir. Bu yöntem seçimi, sınırlı ve spesifik konular yapay zekâ uygulamaları üzerinden, belirlenen teorik çerçevede (biyopolitika ve yönetimsellik) detaylı bir analiz gerçekleştirerek ilgili olguların toplumsal ve siyasal sonuçlarını derinlemesine anlama imkânı sunmaktadır (Arsezen ve Mutlu, 2024).

Tercih edilen açıklayıcı vaka çalışması yaklaşımı, yapay zekâ uygulamalarının Michel Foucault'nun iktidar analizi bağlamında nasıl birer biyopolitik araç olarak işlev gördüğünü teorik olarak açıklamak için seçilmiştir. Bu doğrultuda, tahmine dayalı polislik, işe alım algoritmaları ve sağlık uygulamaları gibi belirli yapay zekâ örnekleri, modern iktidarın nüfus yönetimi, risk denetimi ve normallik inşası hedefleriyle yapay zekânın nasıl örtüştüğünü gösteren somut vakalar olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım, yapay zekânın karmaşık siyasal dinamiklerini ve iktidar stratejileriyle olan ilişkisini teorik argümanlar aracılığıyla açıklığa kavuşturmayı amaçlamaktadır.

Örnek yapay zekâ uygulamaları üzerinden biyopolitika ve yönetimsellik analizi: Vaka çalışmaları

Vaka 1. Tahmine dayalı polislik uygulamaları

Öngörücü polislik uygulamaları, yapay zekâ destekli algoritmalar aracılığıyla suçun nerede, ne zaman ve nasıl işlenebileceğine dair tahminlerde bulunmayı amaçlayan bir güvenlik yöntemidir. Bu sistemler, geçmiş suç verileri, demografik bilgiler, sosyal medya analizi ve mekânsal modeller gibi çok çeşitli veri setlerini kullanarak potansiyel suç bölgelerini ya da şüpheli davranışları öngörmeye çalışır. Örneğin, ABD'de kullanılan PredPol adlı sistem, belirli bölgelerde suçun işlenme ihtimalini öngörerek polis devriyelerinin yönlendirilmesini sağlamaktadır (Perry, Hollywood ve McCall, 2013). Benzer şekilde HunchLab ya da ShotSpotter gibi yazılımlar da suç yoğunluğunu analiz edip polis müdahalelerini optimize etmeye yönelik kullanılmaktadır (Upturn, 2025). Bu uygulamalar, veri setlerindeki önyargıların yeniden üretimi ve ayrımcılığı kurumsallaştırma riski taşıdığı için insan hakları, mahremiyet ve ayrımcılık gibi konularda önemli etik ve siyasal eleştirilere de maruz kalmaktadır.

Modern iktidarın temel eğilimi, yaşamı doğrudan baskı altına almak yerine, onu sürekli bir denetim ve müdahale alanına dönüştürmektir. Bu çerçevede, güvenlik politikaları da artık suç cezalandırmaktan çok, oluşmadan önce tespit edip önlemeye yönelik stratejilerle şekillenmektedir. Bu bağlamda öngörücü polislik uygulamaları, klasik ceza hukuku anlayışındaki suç olduktan sonra cezalandırma mantığından farklı olarak, suçu önleme hedefiyle hareket eder. Dolayısıyla, bireylerin potansiyel olarak suç işleme riskine göre izlenmesi, mekânların suç ihtimaline göre önceden gözetim altına alınması, biyopolitikanın normatif müdahale alanlarıyla doğrudan ilişkilidir.

Foucault'nun (2007, s. 243) "yaşamı siyasal bir nesne haline getirme" süreci tanımlaması çerçevesinde öngörücü polislik, biyopolitika açısından yalnızca suçu değil, suçun oluşabileceği yaşam alanlarını, davranış kalıplarını ve mekânsal kümelenmeleri hedef alır. Böylece suç, yalnızca bir bireyin davranışı değil, istatistiksel olarak izlenebilecek bir nüfus hareketi olarak da düşünülmektedir. Bireyler, algoritmik hesaplamalar sonucu potansiyel suçlu olarak etiketlenebilir; bu da yaşamın, norm ve risk mantığı içinde yönetsel olarak biçimlendirilmesi

anlamına gelmektedir. Tam da biyopolitika mantığı çerçevesinde şekillenen bu durum, yapay zekâyı daha önceki teknolojilerden farklı değil, aksine iktidar ilişkilerine eklemlenmiş gelişmiş modern bir yöntem olarak öne çıkarır.

Bu sistemlerdeki temel sorun, önceden müdahale edilen eylemlerin henüz gerçekleşmemiş olmasıdır. Foucault'nun normdan sapmayı patolojileştirme süreci olarak betimlediği durum burada daha görünür hâle gelir: Suç işlenmeden önce riskli addedilen bireylerin gözetim altına alınması hem suç kavramının yeniden tanımlanması hem de bireyin yaşam alanının daraltılması anlamına gelir (Foucault, 1995, s. 199-200). Bu noktada yapay zekâ destekli öngörücü sistemler, suçu önleme adı altında nüfusu düzenleme, normal davranışı kodlama ve aykırılıkları bastırma işleviyle, biyopolitikanın temel ilkelerini yeniden ürettiği ve devamlılığını sağladığı dikkat çekmektedir.

Yönetimsellik açısından bir inceleme yapıldığında Foucault'nun iktidarın doğrudan zorlama ya da disiplin mekanizmalarıyla değil, bireylerin kendi davranışlarını belirli normlara uygun şekilde öz-düzenlemeleri yoluyla işlediği tespiti daha da fazla anlam kazanır (Foucault, 2000a). Bu anlayış, çağdaş güvenlik teknolojilerinin bir parçası olan tahmine dayalı polislik uygulamalarında somutlaşmaktadır. Tahmine dayalı polislik uygulamaları, bireyleri suç işleme potansiyelleri doğrultusunda kategorize ederek onları belirli risk profilleri içinde konumlandırmakta ve böylece devlet müdahalesi için meşru bir zemin üretmektedir. Bu süreçte suç, artık gerçekleşmiş bir olgudan ziyade, istatistiksel ve algoritmik çıkarımlarla öngörülen bir potansiyele dönüşmektedir. Dolayısıyla klasik anlamda cezalandırıcı bir disiplin yerine, davranışsal normların önceden belirlenerek bireyin hareket alanının daraltılması söz konusu olmaktadır. Bu yönüyle tahmine dayalı sistemler hem suçun önlenmesine yönelik proaktif (durumu öngörme ve ona göre hareket etme) bir strateji sunmakta hem de gözetlenen bireylerde bir izlenme bilinci oluşturarak rıza temelli bir denetim işlevi görmektedir.

Tahmine dayalı polislik uygulamalarının sadece bireylerin davranışsal örüntülerini değil ayrıca mekânsal hareketliliği de kontrol altına aldığı dikkat çekicidir. Suç potansiyelinin yüksek olduğu bölgelerin algoritmalar aracılığıyla tespit edilmesi, bu mekânların daha yoğun gözetim ve denetim altına alınma sına yol açmaktadır. Bu noktada iktidar, klasik anlamdaki fiziksel bastırma biçimlerinden ziyade, bilgiye dayalı gözetim mekanizmalarıyla ve normatif çerçeveler aracılığıyla işlev göstermektedir. Suçun ve normalliğin tanımı, artık veri analitiği ve algoritmik karar süreçleriyle yeniden inşa edilmekte ve bireyler, bu yeni çerçeve doğrultusunda yönlendirilmektedir. Sonuç olarak, tahmine dayalı polislik sistemleri, bireylerin sürekli gözetim altında oldukları bilinciyle kendi davranışlarını yönetmelerini sağlayarak iktidarın görünmez ama etkili biçimde tahakküm kurduğu bir yönetimsellik teknolojisine dönüşmektedir.

Vaka 2. İşe alım uygulamaları

Yapay zekâ tabanlı işe alım uygulamaları, işe alım sürecinin çeşitli aşamalarında insan kaynakları uzmanlarına destek olmak amacıyla geliştirilmiş otomasyon sistemleridir. Bu uygulamalar; özgeçmiş tarama, aday sıralama, görüntülü mülakat analizi, psikometrik test değerlendirmesi ve davranış tahmini gibi pek çok alanda kullanılmaktadır. Temel amaçlarıysa işe alım sürecini hızlandırmak, maliyeti azaltmak, daha fazla adaya ulaşmak ve yansız kararlar alındığı kanısını güçlendirmektir (Binns vd., 2018). Özellikle otomatik CV tarayıcıları, başvuruları önceden belirlenmiş anahtar kelimeler ve puanlama sistemleriyle değerlendirerek binlerce aday arasında ön eleme yapar. Örneğin, HireVue gibi sistemler, adayların görüntülü mülakatlardaki mimiklerini, ses tonlarını ve kelime seçimlerini analiz ederek uygunluk değeri hesaplar. Pymetrics gibi başka sistemler ise nörobilim tabanlı oyunlarla adayların bilişsel ve duygusal profillerini çıkararak, uygunluklarını tahmin eder (Ajunwa, 2020). Bu sistemlerin arkasındaki temel varsayım, adayların rasyonel bireyler olduğu ve davranışlarının geçmiş veriler ışığında öngörülebileceğidir. Ancak mevcut algoritmalar, veri setlerinde yer alan toplumsal önyargıları da taşıma ve pekiştirme riski içerir. Amazon'un geçmişte kullandığı ve erkek adaylara öncelik veren işe alım algoritması, bu durumun somut örneklerinden biridir (Dastin, 2018). Yapay zekâ işe alım uygulamaları, süreci

verimlilik açısından dönüştürse de işe alımın yalnızca teknik bir işlem değil ek olarak siyasal ve normatif bir pratik olduğunu da göstermektedir.

Modern iktidarın yaşamı yönetme ve düzenleme biçimlerini temel alan biyopolitika çerçevesinden yaklaşıldığında, bu tür bir yönetimin yalnızca doğrudan baskı yoluyla değil, normlar ve standartlar aracılığıyla işlediği de dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede yapay zekâ destekli işe alım uygulamaları, görünüşte tarafsız algoritmalarla yürütülse de aslında mevcut toplumsal normları, önyargıları ve eşitsizlikleri yeniden üretme potansiyeline sahiptir. Michel Foucault'nun ifadesiyle, modern iktidar "bireyleri belirli normlara göre biçimlendirerek onları yönlendiren bir iktidar biçimidir" (Foucault, 2003, s. 38). Yapay zekâ, bu normların içselleştirildiği algoritmalar aracılığıyla, işe uygunluk değerlendirmesi adı altında "normal" ve "uygun" bireyi seçer, sapkın veya dışsal olanı sistematik olarak eler.

Bu bağlamda algoritmalar, yalnızca işe alım sürecinde etkin bir araç olmakla kalmaz; aynı zamanda biyopolitik bir filtreleme mekanizması olarak da işlev görür. Örneğin cinsiyet, etnik köken, sosyoekonomik arka plan gibi faktörler veriye gömülü önyargılar aracılığıyla yeniden değerlendirilir ve dışlayıcı sonuçlar üretir. Bu süreçte iktidar, klasik anlamda merkezî bir otoriteden değil, dağıtılmış ve otomatikleştirilmiş bir mekanizma olan yapay zekâdan faydalanır. Foucault'nun "iktidar her yerde işler, çünkü her yerden gelir" (Foucault, 1990, s. 93) şeklindeki tespiti burada somutlaşır; işe alım süreçleri yalnızca bireysel tercihler değil, sistematik norm üretimi halini alır. Bu durum, uygulamaların geliştiricilerinin fikirlerinden onların üretimine destek veren kişilere ve hükümetlere kadar pek çok iktidar ilişkisini barındırır. Mevcut tablo, bireylerin yalnızca ekonomik birer aktör olarak değil, biyopolitik birer nesne olarak değerlendirildiğini ve bu değerlendirmenin artık teknolojik sistemler aracılığıyla yürütüldüğünü göstermektedir. İşe alım süreçlerinde kullanılan algoritmalar, kimlerin ekonomiye katılmaya değer bir üretkenlik taşıdığına karar verirken, aslında yaşamın siyasal olarak düzenlenmesine aynı biyopolitik çerçeveden hizmet eder.

Yapay zekâyâ dayalı işe alım uygulamaları, bireylerin davranışsal ve mesleki eğilimlerini önceden kestirerek onları belirli kriterlere göre sınıflandırmakta ve böylelikle istihdam süreçlerinin daha verimli yönetilmesine katkı sağlamaktadır. Yalnızca teknik verimliliği temel almayan bu uygulamaların arka planında işleyen iktidar mantığı, bireylerin davranışlarını önceden öngörebilir kılmakta, onları hesaplanabilir ve karşılaştırılabilir veriler hâline dönüştürmektedir. Böylece bireylerin iş gücüne katılımı bir tercih değil, sistemin öngördüğü rasyonel davranış kalıplarına uyum gösterme zorunluluğu hâline gelir. Bu süreçte özne, belirli performans ölçütlerine göre seçilen, dışsal normlara göre şekillendirilen bir iktidar alanına yerleştirilir.

Yönetimsellik mantığında olduğu gibi, yapay zekâ tabanlı işe alım sistemleri de bireylerin serbest iradesine dokunmaksızın, onların tercihlerini belirli sınırlar içinde yönlendirir. Bu yönlendirme, açık bir baskı yerine, algoritmik kriterlerle biçimlenen uygunluk tanımlarının dolaşımı üzerinden işler. Söz gelimi cinsiyet, ırk, siyasi görüş ve din vb. eğilimlerin bilinmesiyle şekillenir. Bu durumda işe alım süreçleri, yalnızca bireylerin performans potansiyelini değerlendirmekle kalmaz; ayrıca onları belli davranış kalıplarına yönlendiren normatif bir süzgeç işlevi görür. Bu yönüyle iktidar, bireyin üretkenliğini ölçerken aynı anda onun sisteme uyum derecesini de biçimlendirme fırsatı bulur. Bu bağlamda, yapay zekâ sistemleri istihdam alanında yalnızca teknik araçlar değil, aynı zamanda bireylerin öznelliğini şekillendiren iktidarın stratejik araçlarıdır.

Vaka 3. Sağlık uygulamaları

Yapay zekâ uygulamaları, sağlık alanında bireylerin sağlık durumlarının düzenli olarak izlenmesini, erken teşhis olanaklarının artırılmasını ve tanı-tedavi süreçlerinin hızlandırılmasını amaçlayan verimlilik temelli araçlar olarak işlev görmektedir. Bu sistemler, özellikle büyük veri analizi ve makine öğrenmesi gibi teknolojilerle donatılarak, hastalık belirtilerinin erken evrede tespit edilmesini, tıbbi görüntüleme süreçlerinde daha doğru ve hızlı değerlendirmeler yapılmasını mümkün kılmaktadır. Aynı zamanda, kamu hastaneleri ve özel sağlık kurumlarında bütünleşmiş (entegre) sistemler şeklinde yüksek maliyetli çözümler sunabilmektedir. Öte

yandan bireylerin günlük yaşamlarında kullanabildiği, sağlık verilerini anlık izleyen ve raporlayan giyilebilir teknolojiler biçiminde de yaygınlaşmaktadır. Bu yönüyle yapay zekâ, sağlık alanında yalnızca teşhis ve tedaviyi kolaylaştıran teknik bir araç değil; bireylerin sağlık verilerini toplayan, bu verileri bilgiye dönüştüren ve bireyleri dolaylı şekilde gözetim altına alan bir yönetim aracı olarak da işlev kazanır.

Tıbbi görüntüleme, hastalık tahmini ve veri destekli tanı sistemleri geliştirme amacıyla kullanılan Google DeepMind (2025), eMed (2025) gibi yapay zekâ destekli teletıp sistemleri, Beyne yerleştirilen çipler aracılığıyla sinir sistemi ile bilgisayarlar arasında doğrudan bağlantı kurmayı hedefleyen Neuralink projesi (Musk, 2019), bireylerin genetik verilerinden hastalık risklerini önceden analiz ederek önerileri sunabilen CRISPR (2025) gibi genetik haritalama uygulamaları, COVID 19 pandemi sürecinde vaka sayıları, bulaşma oranları ve karantina tedbirleri üzerine öngörü sağlayan BlueDot (2025), HealthMap (2025), COVID-Net (2025) gibi uygulamalar; Apple Watch (2025) vb. sürekli kalp atışı, uyku, hareket gibi verileri toplayan, analiz eden yapay zekâ destekli giyilebilir cihazlar sağlık uygulamalarına örnek gösterilebilir.

Yapay zekâ uygulamaları sağlık alanında sadece teşhis ve tedavi süreçlerini kolaylaştıran teknolojiler olmaktan öte, bireylerin yaşamlarını siyasal stratejilere entegre eden yönetsel araçlar hâline gelmiştir. Biyopolitika çerçevesinde değerlendirildiğinde bu sistemler, nüfusun sağlığını koruma ve verimliliğini artırma hedefiyle işleyen teknik düzenlemelerdir. Örneğin, DeepMind gibi yapay zekâ sistemleri böbrek hastalıklarını önceden tahmin etmek için milyonlarca hastanın tıbbi verisini analiz ederken yalnızca bireysel tedaviye değil, aynı zamanda toplumsal sağlığın optimal hale gelmesine hizmet eder. Bu yönüyle sağlık, artık yalnızca bireyin bedeniyle ilgili değil; nüfusun üretkenliğini artırma, iş gücünü koruma ve sistemin sürdürülebilirliğini sağlama amacı taşıyan bir siyasal hedefe dönüşmüştür. Bu sebeple risklerin öngörülmesi ve hastalıkların önlenmesi, doğrudan iktidarın yaşamı verimli kılma hedefiyle örtüşmektedir.

Bu sistemler, bireylerin sağlık yoluyla izlenebilir, analiz edilebilir ve yönlendirilebilir olmalarını mümkün kılar. Sürekli veri akışı sağlayan giyilebilir cihazlar (örneğin Apple Watch), sağlık uygulamaları ya da genetik haritalama sistemleri bireylerin yaşamsal verilerini ölçülebilir ve karşılaştırılabilir hâle getirerek bilgi yoluyla politik bir nesneye dönüştürmektedir. Foucault'nun da vurguladığı gibi (1993, s. 72–73), modern iktidar artık yasaklamaktan ziyade, bilgiyi stratejik bir araç olarak kullanarak bireylerin eğilimlerini öngörür ve onları belirli davranış kalıplarına yönlendirir. Bu yönlendirme, bireylerin kendi tercihlerinin sonucu gibi görünen ancak önceden yapılandırılmış normatif çerçevelere uyum sağlayan bir hareket alanı yaratır. Böylece sağlık hem bireyin öznelleştirilmesini hem de nüfusun rasyonel hesaplamalara tabi tutulmasını mümkün kılan bir yönetsel alan haline gelir. Yapay zekâ, bu yapının merkezinde yer alarak bilgiyi işleyen, davranışı yönlendiren ve özneliği biçimlendiren temel bir iktidar aracına dönüşmektedir.

Yapay zekâ yaşamı doğrudan siyasal düzenleme nesnesi hâline getirir. Yapay zekâ, bu anlamda yalnızca bireylerin sağlığını korumaya değil, aynı zamanda onları sürekli izlenebilir, ölçülebilir ve yönetilebilir özneler olarak şekillendirmeye yönelik bir bilgi ve denetim kaynağıdır. Dolayısıyla bu teknolojiler, iktidarın doğrudan baskı uygulamadan, görünmez ve içkin yollarla bedenler üzerinde tasarruf sahibi olmasını mümkün kılmakta; yaşamı yönetme, yönlendirme ve optimize etme hedeflerini teknik araçlar üzerinden gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda, sağlık teknolojileri yalnızca tıbbi değil, aynı zamanda politik araçlardır.

Yapay zekâ tabanlı sağlık uygulamaları, bireylerin yaşamlarını doğrudan etkileyen veri temelli analiz, teşhis ve yönlendirme işlevleriyle modern yönetsellik biçimlerinin merkezinde de yer almaktadır. Foucault'nun (2013) yönetsellik anlayışı çerçevesinde değerlendirildiğinde, bu uygulamalar yardımcı sağlık araçları olmasının ötesinde, bireylerin sağlık durumlarını öngörülebilir, hesaplanabilir ve düzenlenebilir kılarak yönetim maliyetini düşürür. Giyilebilir cihazlardan e-Nabız benzeri merkezi sistemlere kadar çeşitli araçlarla toplanan veriler, bireylerin bedenlerini sürekli gözetim altında tutar ve sağlıklı olma normu üzerinden davranışsal

düzenlemeleri de teşvik eder. Bu şekilde birey, hastalığı önleme, sağlık sigortasına uygunluk ya da tedaviye uyum gibi yönlendirmelere rıza göstererek yönetsel hedeflere gönüllü olarak dahil olur.

Yönetimsellik mantığı doğrultusunda, sağlık sisteminde yapay zekânın işlevi yalnızca bireyleri iyileştirmek değil ayrıca nüfusun tamamını yönetilebilir bir formda tutmaktır. Bu uygulamalar, bireylerin potansiyel sağlık risklerini önceden tespit ederek yalnızca tedaviye değil ek olarak risk yönetimine dayalı bir siyasal stratejiye zemin hazırlar. Bu durum "bireylerin davranışlarını, rızalarını alarak düzenleyen" iktidar biçiminin bir uzantısıdır (Foucault, 2013, s. 109). Sağlık verileri üzerinden yapılan tahminler ve yönlendirmeler, görünüşte tarafsız ve teknik temelli olsa da bireyin yaşam tarzını belirli normlara göre şekillendirerek sağlık alanını bir tür yönetim mekanizmasına dönüştürmektedir. Bu da sağlık politikalarının, yapay zekâ araçlarıyla hem bedenleri hem de yaşamları yönlendiren stratejik alanlar haline gelmesine yol açmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, yapay zekâ teknolojilerinin salt teknik araçlar olmadığını; aksine, iktidarın stratejileriyle iç içe geçmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Foucaultcu çerçeveden hareketle, yapay zekânın toplumsal yaşama etkisinin, klasik iktidar tekniklerinden farklılaşarak daha görünmez ve rasyonelleşmiş biçimlerde yeniden üretilmesine hizmet ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Üç örnek vaka (tahmine dayalı polislik, işe alım algoritmaları, sağlık uygulamaları), yapay zekânın yaşamın tüm alanlarını düzenleme kapasitesiyle modern iktidarın temel hedefleri olan nüfusun verimliliştirilmesi, risk yönetimi ve normalliğin inşası ile doğrudan örtüştüğünü göstermektedir.

Foucault'nun vurguladığı gibi, biyopolitika "yaşamı siyasal bir nesne haline getirme" sürecidir. Yapay zekâ sistemleri, bu süreci istatistiksel veri işleme, algoritmik sınıflandırma ve öngörülebilirlik mantığıyla derinleştirmektedir. Vaka örneklerine bakıldığında, tahmine dayalı polislik, suçu bastırmaktan ziyade "potansiyel suçluları" istatistiksel profillerle tanımlayarak öngörmeyi ve denetlemeyi hedeflemektedir. Bu, iktidarın normalliği kodlamasının ve sapmayı patolojileştirmesinin (hastalıklı, anormal veya sapkın olarak tanımlamanın) yeni bir uzantısıdır. Bu sistemler, suçun olası durumlarını öngörmeyi arzulamaktadır. Aynı şekilde sağlık alanındaki yapay zekâ uygulamaları, bireyleri "sağlıklı beden" normuna uyum sağlamaya yönlendirirken, verilerin sigorta şirketleri veya devlet kurumlarıyla paylaşılması yoluyla yüksek risk gruplarının dışlanması gibi durumlara zemin hazırlamaktadır. Bu durumda da bir ortalama ya da iktidarın makul saydığı bir aritmetik çerçeve bulunmaktadır. İşe alım algoritmalarıysa, verimli özne idealini yeniden üreterek toplumsal önyargıları iktidar hedefleriyle örtüşecek şekilde kurumsallaştırır.

Bu örnekler, yapay zekânın Foucault'nun (1993) deyişiyle yaşatma iktidarının aracı haline geldiğini kanıtlar niteliktedir: Yaşam artık korunması gereken bir değer değil, optimizasyonu hedeflenen sonsuz bir siyaset kaynağıdır. Foucault'ya göre bu kaynak, başkalarının olası eylem alanını yapılandırarak daha görünmez bir şekilde nüfuz eder. Yapay zekâ tam da bu işlevi, bireyleri doğrudan baskılamadan davranışlarını dolaylı yollarla yönlendirerek yerine getirir. Örneğin, güvenlik söylemleri, bireyleri gönüllü veri paylaşımı yoluyla gözetim mekanizmalarına dahil eder. Bu, özgürlük-güvenlik paradoksunu derinleştirir: Bireyler güvenlik adına özgürlüklerinden vazgeçerken, iktidarın kontrolü genişler.

Sonuç olarak, yapay zekâ modern biyopolitikanın ve yönetimsellik rasyonalitesinin iktidar alanındaki yeni bir tekniği ve teknolojik tezahürüdür. Bu teknolojiler iktidarın gücünü daha fazla dağıtarak onu zayıflatmaz; aksine onu daha az görünür, daha az maliyetli ve daha etkili kılar. Toplumsal yaşamın her alanına sızan bu teknolojiler, Foucault'nun (1993) çıkarımını hatırlatır: İktidar kılcal şekilde her yere dağılmıştır, iktidar her yerdedir. Bu bağlamda yapay zekâ, iktidarın geleneksel araçlarından farklı olarak mikro düzeyde işleyen, dağınık ve içkin bir karakter taşır. Onu sabit bir yerde aramak gerekmez. Bu bağlamda yapay zekâ nötr değildir; siyasal bağlam onu tahakküm aracına dönüştürmektedir. Bu nedenle, yapay zekâ tartışmaları teknik

kapasitesinden çok, neye hizmet ettiği ve hangi iktidar stratejilerini güçlendirdiği soruları etrafında şekillenmelidir.

Yazar katkısı

Çalışma tek yazar tarafından yürütülmüştür.

Çıkar çatışması beyanı

“Yapay zekânın siyasal inşası: biyopolitika ve yönetimsellik açısından kısa bir değerlendirme” başlıklı makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali yönden çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Ajunwa, I. (2020). The paradox of automation as anti-bias intervention. *Cardozo Law Review*, 41 (4), 1671–1741.
- Angwin, J., Larson, J., Mattu, S., & Kirchner, L. (2016). Machine bias. ProPublica. <https://www.propublica.org/article/machine-bias-risk-assessments-in-criminal-sentencing>
- Apple Inc. (2025). Apple Health. <https://www.apple.com/health/>
- Arsezen, P., & Babacan Mutlu, S. (2024). Yöntem olarak vaka analizi. İçinde: Yıkıcı ve yapıcı işyeri sapma davranışları: Örnek olay incelemeli. Günce Yayınları.
- Binns, R., Veale, M., Van Kleek, M., & Shadbolt, N. (2018). "It's reducing a human being to a percentage': Perceptions of justice in algorithmic decisions." CHI Conference on Human Factors in Computing Systems.
- BlueDot. (2025). Pandemic intelligence for a healthier tomorrow. <https://bluedot.global>
- Brown, T. B., Mann, B., Ryder, N., Subbiah, M., Kaplan, J., Dhariwal, P., ... & Amodei, D. (2020). Language models are few-shot learners. *arXiv preprint arXiv:2005.14165*.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2025). COVID-NET: COVID-19-associated hospitalization surveillance network. U.S. Department of Health & Human Services. <https://www.cdc.gov/covid/php/covid-net/index.html>
- Dastin, J. (2018). Amazon scraps secret AI recruiting tool that showed bias against women. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-amazon-com-jobs-automation-insight-idUSKCN1MK08G>
- Dean, M. (2010). Governmentality: Power and rule in modern society (2nd ed.). SAGE Publications.
- eMed. (2025). eMed UK. <https://emed.com/uk>
- Elmas, Ç. (2010). Yapay zekâ uygulamaları. Seçkin Yayıncılık.
- Eubanks, V. (2018). Automating inequality: How high-tech tools profile, police, and punish the poor. St. Martin's Press.
- Foucault, M. (1990). The history of sexuality, Vol. 1: An introduction (R. Hurley, Trans.). Vintage Books. (Orijinal çalışma 1976)
- Foucault, M. (1993). Cinselliğin tarihi I: Bilme istenci (H. Tufan, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (1995). Discipline and punish: The birth of the prison (A. Sheridan, Trans.). Vintage Books. (Orijinal çalışma 1975)
- Foucault, M. (2000a). Deliliğin tarihi (M. A. Kılıçbay, Çev.). İmge Kitabevi.
- Foucault, M. (2000b). Hapishanenin doğuşu. (M. A. Kılıçbay, Çev.). İmge Kitabevi.
- Foucault, M. (2002). İktidarın gözü (I. Ergüden, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2003). Society must be defended (D. Macey, Trans.). Picador.
- Foucault, M. (2007). Security, territory, population (M. Senellart, Ed.; G. Burchell, Trans.). Palgrave Macmillan.
- Foucault, M. (2013). Güvenlik, toprak, nüfus: Collège de France dersleri 1977–1978 (M. Keskin, Çev.). Heretik Yayıncılık.

- Foucault, M. (2014). *Özne ve iktidar: Seçme yazılar 2* [The subject and power: Selected writings 2] (F. Keskin, Ed.). Ayrintı Yayınları.
- Foucault, M. (2015). *Biyopolitikanın doğuşu* (A. Tayla, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Google DeepMind. (2025). AlphaGenome: AI for better understanding the genome. <https://deepmind.google/discover/blog/alphagenome-ai-for-better-understanding-the-genome/>
- HealthMap. (2025). Disease surveillance and outbreak detection. <https://www.healthmap.org/en/>
- Kubilay, R. (2020). *Biyopolitika ve yönetimsellik bağlamında yapay zekânın incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- LeCun, Y., Bengio, Y., & Hinton, G. (2015). Deep learning. *Nature*, 521(7553), 436–444. <https://doi.org/10.1038/nature14539>
- Lemke, T. (2011). *Biyopolitika* (U. Özmakas, Çev.). İletişim Yayınları.
- Lemke, T. (2015). *Foucault'nun biyopolitikası* (T. Oflazoğlu, Çev.). Notabene Yayınları
- Lemke, T. (2016). *Politik aklın eleştirisi: Foucault'nun modern yönetimsellik çözümlemesi* (Ö. Karlık, Çev.). Phoenix Yayınevi. .
- McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N., & Shannon, C. E. (2006). A proposal for the Dartmouth summer research project on artificial intelligence, August 31, 1955. *AI Magazine*, 27(4), 12.
- McPherson, S. S. (2018). *Artificial intelligence: Building smarter machines*. Twenty-First Century Books.
- Musk, E. (2019). An integrated brain-machine interface platform with thousands of channels. *bioRxiv*, 703801. <https://doi.org/10.1101/703801>
- Nabiyev, V. V. (2012). *Yapay zeka*. Seçkin Yayıncılık.
- Nilsson, N. J. (1998). *Artificial intelligence: A new synthesis*. Morgan Kaufmann Publishers.
- Norvig, P., & Russell, S. (2016). *Artificial intelligence: A modern approach* (3rd ed.). Pearson Education
- Özdil, B. (2016). M. Foucault'nun iktidar anlayışı ve yönetimsellik. *Felsefe Dünyası*, (64), 259–270.
- Perry, W. L., Hollywood, J. S., & McCall, B. W. (2013). *Predictive policing: The role of crime forecasting in law enforcement operations*. RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR233.html
- Russell, S., & Norvig, P. (2016). *Artificial intelligence: A modern approach* (3. bs.). Pearson Education.
- Synbio-Tech. (2025). CRISPR-Cas9 sgRNA library design and screening. <https://synbio-tech.com/crispr-cas9-sgrna-library-design-and-screening>
- Turing, A. M. (1950). Computing machinery and intelligence. *Mind*, 59(236), 433–460. <https://doi.org/10.1093/mind/LIX.236.433>
- Upturn. (2025). *Predictive Policing*. <https://teamupturn.gitbooks.io/predictive-policing/content/>
- Veyne, P. (2014). *Foucault düşüncesi kişiliği* (İ. Ergüden, Çev.). Alfa Yayınları.
- Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. PublicAffairs.